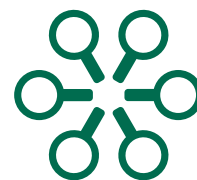

Vetenskapsrådet

FORSKNINGENS FRAMTID!

**ÄMNESÖVERSIKT 2014
KONSTNÄRLIG FORSKNING**

FORSKNINGENS FRAMTID!

Under 2014 tog Vetenskapsrådet med hjälp av aktiva forskare fram en rad översikter. Tillsammans med ett antal strukturella analyser utgör dessa översikter grunden för styrelsens sammanfattande slutsatser och rekommendationer om forskningspolitiska vägval för att främja svensk forskning under de kommande 5-10 åren. Arbetet går under benämningen Forskningens framtid. Resultatet sammanfattas i en slutrapport sommaren 2015. Sammantaget utgör materialet basen i det underlag som Vetenskapsrådet tar fram inför regeringens kommande forskningsproposition 2016.

Översikterna rör följande sju områden:

- humaniora och samhällsvetenskap
- naturvetenskap och teknikvetenskap
- medicin och hälsa
- utbildningsvetenskap
- konstnärlig forskning
- utvecklingsforskning
- forskningsinfrastruktur

FORSKNINGENS FRAMTID! ÄMNESÖVERSIKT 2014 KONSTNÄRLIG FORSKNING

VETENSKAPSRÅDET

Box 1035

SE-101 38 Stockholm, SWEDEN

© Swedish Research Council

ISBN 978-91-7307-253-3

FORSKNINGENS FRAMTID!

ÄMNESÖVERSIKT 2014
KONSTNÄRLIG FORSKNING

KOMMITTÉN FÖR KONSTNÄRLIG FORSKNING

Catharina Dyrssen, Chalmers tekniska högskola (ordförande)

Kristina Hagström-Ståhl, Stockholms dramatiska högskola

Lars Hallnäs, Textilhögskolan, Högskolan i Borås

Hans Hellsten, Musikhögskolan i Malmö, Lunds universitet

Åsa Unander-Scharin, Luleå tekniska universitet

Johan Sandborg, Högskolan för konst och design, Bergen, Norge

John Sundholm, Stockholms universitet

FÖRORD

Översikten konstnärlig forskning ingår som en del i det kunskapsunderlag som Vetenskapsrådet sammanställt för att bidra med beslutsunderlag inför regeringens kommande forskningsproposition och för prioriteringar inom ämnesråd, råd och kommittéer. Den kan även användas som referensmaterial inom forskningssektorn.

Den svenska konstnärliga forskningen ligger i dag på internationell toppnivå, vilket i hög grad beror på tidiga och relativt stora satsningar gjorda av Vetenskapsrådet samt universitet och högskolor. I översikten framgår det tydligt att området har genomgått en dynamisk utveckling under de senaste åren. Samtidigt finns det stora utmaningar – främst handlar det om att utveckla starkare forskningsmiljöer såväl inom som emellan de individuella lärosätena.

Översikten består av fyra delar och en bilaga. I del ett görs en sammanfattning av den konstnärliga forskningen – vilka är områdets media och discipliner? I del två ges flera praktiska rekommendationer vad gäller utvecklandet av den konstnärliga forskningen i sin helhet. I del tre beskrivs den svenska konstnärliga forskningens förhållande till det internationella fältet. I del fyra presenteras områdets allmänna utmaningar. Bland annat bör en hel del arbete göras som gäller strukturer, karriärmöjligheter och kvalitetskriterier. Bilagan består av de olika konstarnas ämnesspecifika beskrivningar.

Jan Kaila

Vetenskaplig rådgivare för konstnärlig forskning vid Vetenskapsrådet

Catharina Dyrssen

Ordförande för kommittén för konstnärlig forskning vid Vetenskapsrådet

INNEHÅLL

KOMMITTÉN FÖR KONSTNÄRLIG FORSKNING	2
FÖRORD	3
SAMMANFATTNING	5
SUMMARY	7
REKOMMENDATIONER FRÅN KOMMITTÉN FÖR KONSTNÄRLIG FORSKNING FÖR OMRÅDET SOM HELHET	9
FORSKNINGENS GENOMSLAG INOM OMRÅDET I EN INTERNATIONELL JÄMFÖRELSE	10
MORGONDAGENS UTMANINGAR FÖR OMRÅDET	11

SAMMANFATTNING

Konstnärlig forskning avser forskning inom konstnärligt område. Området är att betrakta som ett fakultetsområde med ett brett spektrum av undersökande praktiker såsom bildkonst, fri konst, foto, musik, teater, dans, koreografi, performance, cirkus, arkitektur, design inklusive produktdesign, interaktionsdesign, participativ design, visuell kommunikation m.m., textilkonst, konsthantverk, film, rörlig bild, audiovisuella medier, litteratur/litterär gestaltning och kuratoriella praktiker. Traditionella ämnesindelningar speglar knappast områdets hela dynamiska utveckling men visar på mångfalden av kompetenser, metoder och forskningsintressen. Teman för forskningen är ofta konstnärligt eller tematiskt ämnesöverskridande och området formas såväl av konstarnas särarter, traditioner och utbildningar som utbyten och kontinuerliga hybridiseringar.

Konstnärlig forskning grundas i konst som gestaltande kunskapsform och undersökande praktik. Närliggande beteckningar är exempelvis konstnärligt praktikbaserad eller praktikdriven forskning, forskning genom konst och forskning på konstnärlig grund. Forskningen utförs genom konstnärligt arbete med stöd i undersökande metoder och teoribildning som också kan hämtas från andra forskningsområden. Syftet är ofta att belysa konstnärlig produktion och kunskapsprocesser: frågor kring konstens uttryck och villkor samt sinnliga, narrativa och performativa aspekter av konst. Forskningen innebär även kontextualisering av konstnärliga projekt, utveckling av forskningsmetoder och teori samt interaktioner med material, historia och samhälle.

Forskningens kunskapsintresse, tematik och problemställningar är konstnärliga och ofta praktikorienterade — empiriskt, pedagogiskt, kritiskt eller emancipatoriskt. Inte sällan handlar forskningen om att medvetandegöra specifika konstnärliga skapandeprocesser, gestaltungsformer, tolkningssätt, konceptuella ställningstaganden och interaktioner med objekt och material. Parallellt med disciplinspecifika frågeställningar och metoder ökar forskningsteman som förenar olika konstformer. Inte sällan är tematiken också riktad mot konstens historiska, samhälleliga och existentiella kontexter, till exempel gällande sociala funktioner och förändrade offentligheter (nya offentliga, kollektiva rum och publika sammanhang, digitala och fysiska fora för debatt med mera), subjektkonstruktioner, normkritik, kvalitetsdrivande processer, medialisering, konstens och konstnärers utvidgade roller i det nutida samhället samt att genom konstnärliga undersökningsmetoder belysa samhällsrelaterade och vetenskapliga frågor. Samarbetsprojekt kopplade till andra forskningsområden blir också vanligare och visar på möjligheter att kombinera konstnärlig praktik och forskning med till exempel medicin och hälsa, naturvetenskap och teknik eller med forskning inom humaniora, samhällsvetenskap, genusvetenskap och utbildningsvetenskap.

Konstnärlig forskning tar ofta utgångspunkt i konstens möjligheter att belysa värderelaterade och kommunikativa frågor som gäller meningsskapande och kvalitet. Forskningsmetoderna är ofta handlingsorienterade, performativa och interagerande med artefakter och omgivning. Detta beskrivs ibland som ”through the making”, ett kunskapande där forskaren deltar som aktivt subjekt i den undersökande processen. Förankringen i en konstnärlig praktik är stark och utgår ofta från konstnärers erfarenhet, yrkeskompetens och gestaltande förmåga. Forskningen bedrivs vanligtvis genom kombinationer av systematiska, explorativa, gestaltande, experimentella, aktionsinriktade och spekulativa arbetssätt, där konstnärlig gestaltning och analys, iscensättningar, simuleringar och modelleringar, variationer och hybridformer, kritiskt nytänkande, reflektion och teoribildning kan utgöra viktiga komponenter i kunskapsbildningen. Experiment kan utnyttjas systematiskt för att testa en hypotes i analytiska processer men även mer explorativt och spekulativt. Forskningen kan också bedrivas i dialog med kritisk teori eller andra forskningsområden och många konstnärliga forskare anpassar kvalitativa metoder hämtade från fenomenologi, hermeneutik, etnografi, narrativa metoder, aktionsforskning m.m. Gränsen mellan forskning på konstnärlig respektive vetenskaplig grund är därmed flytande och varierar mellan olika konstnärliga projekt.

Det undersökande arbetet använder ofta multimodala eller multimediala former för representation, argumentation, kommunikation och presentation — objekt, utställningar, konserter, föreställningar, filmer, fonogram, litterära alster, material, konstobjekt, stadsrum, text etcetera — vilka ingår som en väsentlig del såväl i forskningsprocesser som i presentation, publicering och disseminering av forskningsresultat. Här ingår också att ur en praktikgrundad metodik utveckla teori och begrepp. Genom användning av flera representationsformer

ställs också särskilda krav på dokumentation, kommunikerbarhet, arkiveringsmöjligheter, publicering, transparens, kvalitetsgranskning och infrastruktur. En kontinuerlig kvalitetsdiskussion om forskningsmetoder och formulering av problemställningar utgör en viktig del i uppbyggnaden av konstnärlig forskning, med betydelse även för andra forskningsområden.

Konstnärlig forskning och forskarutbildning på svenska lärosäten växte fram under 1990-talet med genombrott omkring år 2000 och med särskild konstnärlig doktorsexamen från 2010. Den konstnärliga forskningen och forskarutbildningen har expanderat kraftigt och genomgått en väsentlig kvalitetshöjning efter sekelskiftet 2000, inte minst genom Vetenskapsrådets internationellt sett tidiga utvecklingsstöd till konstnärliga forskningskollegier (2000–2005) och projektstöd (från 2003). Nationella forskarskolor har tillkommit i design (Designfakulteten, från 2008) och inom konst (Konstnärliga forskarskolan, från 2010). Med stöd från forskningsrådet Formas finns idag även nationella forskarskolor inom arkitektur (ResArc, från 2011) och landskapsarkitektur (APULA, från 2010).

Generellt sett har svensk konstnärlig forskning en mycket stark internationell ställning och en förhållandevis lång forskningstradition. Idag bedrivs konstnärlig forskning vid flertalet universitet och konstnärliga lärosäten, ibland i samarbete med andra akademiska institutioner. Forskningsområdet formas i hög grad genom enskilda projekt och doktorandprojekt och det finns ett stort intresse för forskarutbildning inom högre konstnärliga utbildningar. Samtidigt som kunskapsutbyten med andra forskningsområden ökar finns stora behov av att etablera stabila forskningsmiljöer och nationella nätverk inom det konstnärliga området, stärka unga forskares karriärvägar och utveckla såväl specifika ämnesdjup som breda, tematiska problemställningar.

Den konstnärliga forskningens samhällsrelevans har hittills varit relativt förbisedd. I dagens kunskapssamhälle har konstnärliga verksamheter och kommunikationsformer en aktiv och nödvändig roll att genom sina praktikrelaterade perspektiv och omtolkande möjligheter kritiskt belysa företeelser i samtiden. Konstnärlig forskning och konstnärlig verksamhet bidrar med nyskapande uttryck, produktion av kultur, kritisk belysning av och nytänkande kring exempelvis demokratifrågor, industri- och tjänsteutveckling, globalisering samt inte minst frågor som berör värden, kvalitet, lärande, kunskaps- och innovationsprocesser.

Genom nya teknologier utvecklas multimodala kommunikationsformer, tankemodeller och arbetssätt, där konstnärlig forskning har självklara och viktiga uppgifter. Så kallade kreativa näringar och kreativa processer där konstnärer bidrar med sina kompetenser utgör idag en väsentlig del av näringslivet och här behövs konstnärlig forskning både som tillämpad kunskapsutveckling och innovation, som kritisk reflektion och som grundforskning. Konstnärlig forskning har således mycket hög och växande relevans för (1) konstnärliga verksamheter i samhället; (2) konstnärliga utbildningar; (3) näringsliv och samhälle i vidare bemärkelse; samt (4) för forskarsamhället, där konstnärlig forskning kan bidra till utveckling av tvärvetenskaplig tematik och metodik. Likaså har konstnärlig forskning särskild potential att fördjupa diskussioner om kvalitet, vidgade kunskapsbegrepp, publicerings- och kommunikationsformer.

SUMMARY

Artistic research refers to research in the artistic field. This field should be seen as a faculty area with a broad spectrum of exploratory practices such as visual art, fine art, photography, music, theatre, dance, choreography, performance, circus, architecture, design (including product design, interaction design, participative design, visual communication and so on), textile art, applied art, film, moving images, audiovisual media, literature/literary composition and curatorial practices. Traditional subject boundaries hardly reflect the full dynamic developments in the field, but they do highlight the diversity of expertise, methods and research interests. The focus of the research usually transcends these subject boundaries, either artistically or thematically, with the field being shaped not only by the specifics, traditions and courses of the various art forms, but also by exchanges and ongoing hybridisation.

Artistic research is rooted in art as a creative form of knowledge and an exploratory practice. Closely related terms include artistic practice-based or practice-driven research, research through art and art-based research. The research is conducted through artistic work, supported by investigative methods and the formation of theories, all of which may also be drawn from other areas of research. The purpose is often to highlight artistic production and knowledge processes, questions pertaining to the expression of the art, its terms and sensory, narrative and performative aspects of art. The research involves contextualising artistic projects, developing research methods and theories, and interacting with materials, history and society.

The interests, themes and problems of the research are artistic and often practice-related – empirical, pedagogical, critical or emancipatory. It is not uncommon for the research to be about identifying specific artistic processes of creation, manifestations, interpretations, conceptual stances and interactions with objects and materials. Alongside discipline-specific questions and methods, research themes that combine different art forms are increasing. The themes are often expanded to take in the historical, social and existential contexts of the art relating, for example, to social functions and changing public realities (new open, collective spaces and public contexts, digital and physical forums for debate and so on), constructions of the subject, norm critique, quality enhancing processes, medialisation, the expanded roles of art and artists in contemporary society, and through artistic research methods to illuminate socially related and academic issues.

Collaborative projects linked to other research areas are becoming increasingly common, showing opportunities to combine artistic practice and research with fields such as medicine and health, science and technology or research in the humanities, social sciences, gender studies or educational sciences.

Artistic research often takes as its starting point the scope for the art to shed light on value-related and communicative questions concerning creation of meaning and quality. The research methods tend to be action-oriented, performative and interactive with artefacts and the surroundings. This is sometimes described as “through the making”, where the researcher is an active participant in the investigative process. The rooting in an artistic practice is strong, and art-based research often draws on the artists’ experience, professional expertise and creative ability. The research usually proceeds in combinations of systematic, exploratory, creative, experimental, action-focused and speculative working methods through artistic creation and analysis, staging, simulation and modelling, variation and hybrid forms, critical innovation and reflection, and theory formation provide an important foundation for the generation of knowledge. Experimentation can be employed more systematically to test a hypothesis, through analytical processes or in a more exploratory and speculative way. The research may also be conducted as a dialogue with critical theory or other fields of research, and many artistic researchers adapt qualitative methods borrowed from phenomenology, hermeneutics, ethnography, narrative methods, action research and so on. The border between research based on art and research based on science is thus fluid, varying between different artistic projects.

The investigative work often uses multimodal or multimedia forms of representation, documentation, communication and presentation – objects, exhibitions, concerts, performances, films, sound recordings, literary works, materials, art objects, urban spaces, text, etc. – which form a key part of research processes and of the presentation, publication and dissemination of research results. Also included here is the process of developing a theory and concepts out of a practice-based methodology. Using several forms of representation also places particular demands on documentation, communicability, archiving options, publication,

transparency, quality control and infrastructure. An ongoing quality-focused discussion on research methods and the formulation of problems constitutes a key element in structuring artistic research, and its significance also spills over into other fields of research.

Artistic research and postgraduate education at Swedish academic institutions emerged in the 1990s and really broke through in around 2000, with a specific artistic research doctorate emerging in 2010. The artistic research and postgraduate education have expanded strongly and undergone a considerable improvement in quality since the turn of the new millennium, not least through what in international terms was the Swedish Research Council's early investment in network building for artistic research staff (2000–2005), projects (from 2003), a national research school in design (the Swedish Faculty for Design Research and Research Education, from 2008) and a national artistic research school (Konstnärliga Forskarskolan, from 2010). With support from the Swedish Research Council Formas, there are also now national research schools in architecture (ResArc, from 2011) and landscape architecture (APULA, from 2010).

Overall, Swedish artistic research holds a very strong position internationally and has a relatively long research tradition. Today, artistic research is conducted at the majority of universities and artistic seats of learning, sometimes in collaboration with other academic institutions. The field of research is shaped to a large degree by individual projects and doctoral theses, and there is considerable interest in higher artistic education at postgraduate level. Even as the exchange of knowledge with other fields of research grows, there is a considerable need to establish stable research environments and national networks in the artistic sphere, to strengthen career paths for young researchers, to develop specific subject depth and to identify broad, thematic problems.

The social relevance of artistic research has so far been relatively overlooked. In today's knowledge society, artistic endeavours and forms of communication play an active and necessary role in holding up contemporary phenomena for critical examination through their practice-related perspective and opportunities for interpretation. Artistic research and artistic practice contribute innovative expressions, cultural output, critical examination of and new thinking on issues such as democracy, the development of industries and services, globalisation, and not least issues touching on values, quality, learning, and processes of knowledge and innovation. New technologies prompt multimodal forms of communication, models of thinking and ways of working, within which artistic research has natural and important tasks to perform. So-called creative industries and creative processes, to which artists bring their expertise, now form an important part of the business world and, in this area, artistic research is required in the form not only of applied knowledge development and innovation, but also critical reflection and basic research. Artistic research is thus of very high and growing relevance to (1) artistic practices in society; (2) artistic education; (3) business and society in a wider sense; and (4) the research establishment, where artistic research can help to develop multidisciplinary themes and methodologies. Artistic research also has particular potential to lend more depth to discussions on quality, expanded concepts of knowledge, and forms of publication and communication.

REKOMMENDATIONER FRÅN KOMMITTÉN FÖR KONSTNÄRLIG FORSKNING FÖR OMRÅDET SOM HELHET

Den svenska konstnärliga forskningens växande samhällsrelevans och starka internationella ställning behöver tas till vara. Området har haft en snabb utvecklingsfas 2000–2010. För att området ska kunna stärkas och vidareutvecklas på lång sikt, krävs en etablering av olika typer av konstnärliga forskningsmiljöer, med tillräcklig kritisk massa, stabilitet och excellens. Därför behövs nu sex typer av strategiska satsningar:

- 1) **Utveckla stabila och framstående forskningsmiljöer** – Forskningen drivs idag framåt genom enskilda projekt och det finns stora behov av att utveckla både ämnesspecifika och tematiskt ämnesöverskridande forskningsmiljöer och forskargrupper. Lärosätena har ett självklart ansvar i dessa processer men det behövs också ekonomiskt stöd. Här föreslås rambidrag av tillräcklig storlek som särskild satsning och i separat utlysning för att utveckla 3–4 forskningsmiljöer.
- 2) **Stärka karriärvägar för unga forskare** – Området har idag ett stort antal nydisputerade och många doktorander under utbildning. Men karriärvägar för unga forskare saknas i stor utsträckning. Det behövs en satsning på yngre forskare med olika stödformer som omfattar både kortare och längre tidsperioder, från kortare utvecklingsstöd, mobilitetsstöd och postdoktjänster för nydisputerade (såväl nationellt som internationellt) till längre karriärstöd för unga forskare.
- 3) **Vidareutveckla internationaliseringen** – Svensk konstnärlig forskning har en framstående ställning internationellt. Men den internationella positionen varierar inom olika ämnen och behöver kartläggas noggrannare och stärkas ytterligare. Kontakter med de andra nordiska länderna är viktiga. Här föreslås (a) ökade kontakter på myndighetsnivå; (b) fördjupad kartläggning av nätverk och behov av internationalisering inom lärosäten och ämnen; (c) utifrån kartläggningen eventuell särskild satsning på exempelvis ökad mobilitet; (d) extra satsning på att stärka det nordiska samarbetet genom en initierande konferens om strategiska perspektiv och forskningsfinansiering.
- 4) **Öka möjligheter till samarbeten med andra forskningsområden** – Konstnärlig forskning har ofta en disciplinöverskridande tematik. Samarbeten över vetenskapliga områdesgränser finns redan, men stödformerna för dem behöver stärkas. Det finns ömsesidiga möjligheter till att utveckla samarbeten såväl mellan olika konstnärliga ämnen som med forskning inom humaniora och samhällsvetenskap, utbildningsvetenskap, genus, naturvetenskap och teknik samt medicin och hälsa. Tematiska satsningar som särskilt involverar konstnärlig forskning bör identifieras och stödjas.
- 5) **Fördjupa diskussionen om kvalitetsutveckling, ämnesklassificering och publicering** – Frågan om områdets klassificering och ämneskategoriseringar är aktuella och angelägna att fortsatt diskutera. Kontinuerlig kvalitetsdiskussion är centralt för utvecklingen av konstnärlig forskning. Nuvarande ämnesklassificering, kvalitetsbegrepp, kvalitetskriterier och granskningsformer liksom publiceringsmöjligheter behöver diskuteras och utvecklas. Vetenskapsrådets pågående Fokusprojekt och Swe-Pub bör följas upp och eventuellt vidareutvecklas inom det konstnärliga området.
- 6) **Kartlägga och stödja behov av infrastruktur för konstnärlig forskning** – Konstnärliga arbetsprocesser och redovisningsformer av resultat genom utställningar, iscensättningar, konsertframföranden etcetera är ofta resurskrävande. Här behöver satsningar göras på infrastruktur. En särskild kartläggning behöver göras av infrastruktur inom konstnärlig forskning, inklusive institutionernas finansieringsansvar, -behov och samfinansieringsmöjligheter.

FORSKNINGENS GENOMSLAG INOM OMRÅDET I EN INTERNATIONELL JÄMFÖRELSE

Svensk konstnärlig forskning har en stark internationell ställning, inte minst på grund av en systematisk uppbyggnad av forskningsfinansiering och forskarutbildning, som har få motsvarigheter internationellt. Svensk konstnärlig forskning håller hög standard, har en jämn könsfördelning bland forskare och visar på stor bredd, från studiobaserade, laborerande och experimenterande undersökningar av egna processer till normkritiska och aktionsforskningsorienterade projekt. Omfattande internationella kontakter har sedan länge funnits bland konstutövare inom enskilda ämnesområden, vilket är en styrka också för forskningens internationalisering. Graden av internationalisering varierar dock starkt mellan olika ämnen och institutioner, i vissa fall är det internationella utbytet starkare än kontakterna mellan svenska lärosäten.

Svensk konstnärlig forskning är sedan länge aktiv internationellt i uppbyggnad av området, t.ex. inom de europeiska nätverken ELIA (The European League of Institutes of the Arts), SHARE (Step-change for Higher Arts Research and Education) och SAR (Society for Artistic Research). En internationell diskussion pågår också beträffande revidering av ämnesrubriceringar och ämnesnivåer i Frascati Manual: Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development (OECD 2002). Här kan man särskilt nämna den nystartade plattformen och publikationen PARSE (Platform for Artistic Research Sweden) med internationell räckvidd och som drivs genom Göteborgs universitet. Det finns också ämnesspecifika kontaktnät och publiceringsformer, där svensk forskning har en framträdande roll. Frågan om granskning och kvalitet hör till det konstnärliga forskningsområdets strategiskt mest centrala men också svårbemästrade frågor. Här pågår ett intensivt internationellt arbete som Sverige aktivt deltar i.

Det nordiska samarbetet är också betydelsefullt. Här finns delvis parallella utvecklingar i de nordiska länderna men också strukturella och ämnesmässiga skillnader. Kunskapsutbytet kring ämnesinnehåll, utveckling och strukturell uppbyggnad i Norden behöver utökas.

MORGONDAGENS UTMANINGAR FÖR OMRÅDET

Både utmaningar och möjligheter inför framtiden ligger främst i konstens och de konstnärliga arbetssättens ökade betydelse och integrering i kunskapssamhället. Den största utmaningen för forskningen ligger här i att området kan ta steget från en initieringsfas (ca 2000–2010) till en etablerad del av forskarsamhället i nära interaktion med konstnärlig praktik och i dialog med andra forskningsområden. Uppbyggnaden av området sker fortsatt i hög grad genom forskningsprojekt, forskar- och mastersutbildningar, ökande internationella utbyten och genom gradvis etablering av akademiska forskningsmiljöer. Konferenser och publiceringsmöjligheter i olika representationsformer och medier ökar snabbt både nationellt och internationellt. Men forskningsmiljöerna är fortfarande ofta små och sårbara och det saknas såväl etablerade ämnesspecifika forskningsmiljöer och nationella nätverk som tematiska och ämnesöverskridande miljöer, som kan svara mot samhällsrelevansen och fortsätta att hävda svensk konstnärlig forskning internationellt.

Antalet doktorander växer starkt. Det finns idag omkring 100 doktorander i pågående forskarutbildning och ungefär lika många disputerade. Forskarutbildning och akademisk forskning utvecklas därmed parallellt och idag finns även ett stort intresse för forskning bland studenter på kandidat- och mastersnivå. Men det råder stor brist på forskare på postdok-nivå och karriärvägarna för unga forskare är ännu mycket svaga. Vissa kulturinstitutioner erbjuder möjliga karriärvägar för konstnärer och konstnärliga forskare men de konstnärliga lärosätena har ofta en svag forskningsfinansiering och saknar oftast institutionella möjligheter för unga forskare.

För att stärka sin vidareutveckling på lång sikt är det en angelägen utmaning för konstnärlig forskning att utveckla stabila forskningsmiljöer med tillräcklig kritisk massa och hög kvalitet, både ämnesspecifikt och tematiskt över ämnesgränser. Nationella nätverk, mötesplatser och handledarutbyten i forskarutbildningarna behöver stärkas, nya publiceringskanaler behöver etableras och internationaliseringen öka. Det handlar också om att lösa nyckelfrågan om nydisputerades karriärmöjligheter, till exempel genom förbättrade postdok-möjligheter nationellt och internationellt. Om konstnärlig forskning ska kunna stärkas och dess potential till interaktion med andra forskningsområden ska öka, behöver både ämnesdjup och ämnesöverskridande utveckling stärkas. Lärosätena har här ett huvudansvar men det är också viktigt att identifiera katalyserande stödformer, till exempel tematiska satsningar över ämnes- och områdesgränserna som aktivt tar tillvara olika kapaciteter inom konstnärlig forskning och som kan stärka kontakterna med andra forskningsområden.

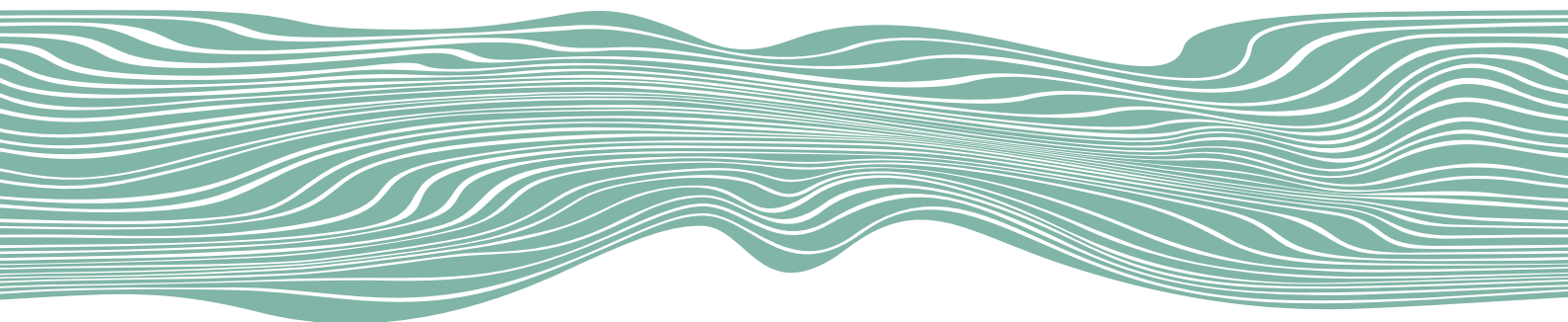
Kvalitetsbegrepp, kvalitetskriterier, granskningsformer och validering behöver diskuteras och utvecklas. För att långsiktigt stärka kvalitet och god återväxt inom forskningen är det viktigt att utveckla kvalitetskriterier som är mer relevant anpassade till det konstnärliga forskningsområdet. Här pågår omfattande diskussioner, bland annat med Universitetskanslersämbetet, bibliotek, högskolor och universitetsinstitutioner. Vetenskapsrådet har redan inom det så kallade Fokusprojektet inlett ett arbete med att se över förutsättningarna för kvalitetsbedömning av konstnärlig forskning.

Frågan om områdets klassificering och ämneskategorisering är fortsatt aktuella och angelägna att diskutera, liksom frågor om dokumentation, arkivering och publicering. Det gäller inte minst inom ramen för det pågående SwePub-uppdraget – att kategorisera, dokumentera och arkivera icke textbaserade och konstnärliga forskningsresultat samt i arbetet med att revidera Svensk standard för indelning av forskningsämnen. Med områdets stora spektrum av gestaltungsformer är frågan om dokumentation, arkivering, publicering och tillgängliggörande av forskningsresultat central. Publiceringsmöjligheterna med peer-review för konstnärlig forskning varierar kraftigt mellan olika ämnesområden; generellt sett är de fortfarande få men utvecklas snabbt. Likaså växer acceptansen för forskning med konstnärliga inslag inom etablerade publikationsformer vilket bidrar till utbyte mellan olika forskningstraditioner.

Infrastrukturen är ofta bristfällig. Konstnärliga arbetsprocesser och redovisningsformer av resultat genom utställningar, iscensättningar, konsertframföranden etcetera är ofta resurskrävande. Här behöver satsningar göras på infrastruktur. Man kan också undersöka möjligheter att utveckla stödformer som bygger på samverkan med institutioner och fria aktörer på det konstnärliga fältet.

Aktuella förändringsarbeten handlar alltså framför allt om stabilisering av den konstnärliga forskningens positioner inom universitet och högskolor samt karriärvägar för unga forskare. Till det kommer frågor om internationalisering, kvalitetsgranskning och validering, publiceringsformer och infrastruktur. Det behövs både ökade resurser och fler finansieringsformer för konstnärlig forskning men också fortsatt livaktiga dialoger mellan forskningsfinansiärer, högskolornas konstutbildningar och forskningsorganisationer, utövande konstnärer samt företrädare från andra forskningsområden, offentliga institutioner, näringsliv och politik.

**ÄMNESÖVERSIKT 2014
KONSTNÄRLIG FORSKNING
BILAGOR**

INNEHÅLL BILAGA

INLEDNING	2
BILDKONST OCH FRI KONST	3
MUSIK	6
SCENKONST: TEATER, DANS, KOREOGRAFI, CIRKUS, OPERA OCH PERFORMANCE	9
ARKITEKTUR	12
DESIGN, KONSTHANTVERK OCH VISUELL KOMMUNIKATION	15
FILM, RÖRLIG BILD OCH FOTOGRAFI	19
LITTERÄR GESTALTNING	21

INLEDNING

Vetenskapsrådets Kommitté för konstnärlig forskning (KKF) har under 2014 tagit fram en ämnesindelad beskrivning av forskningen inom konstnärlig forskning. Beskrivningens sammanfattande del ligger till grund för KKF:s rekommendationer till åtgärder för att utveckla forskningsområdet som helhet. Den består av en övergripande områdesbeskrivning, Rekommendationer i sex huvudpunkter, Forskningens genomslag i internationell jämförelse samt Morgondagens utmaningar.

Den andra och mer utförliga delen utgörs av beskrivningar av olika ämnesområden. Indelningen här baseras på OECDs kategorisering men har också delvis utökats och förtydligats för att bättre spegla det konstnärliga forskningslandskapet och dess institutioner i Sverige idag. Den huvudindelning vi valt är:

- Bildkonst och fri konst
- Musik
- Scenkonst: Teater, koreografi, dans, cirkus, opera och performance
- Arkitektur
- Design, konsthantverk och visuell kommunikation
- Film, rörlig bild och fotografi
- Litterär gestaltning

Till innehållet speglar den konstnärliga forskningen ett fakultetsområde av stor rörlighet och mångfald. Ämnesindelningen är därför delvis svårbestämd och visar på en mängd tematiska kombinationer och överlappningar med öppna gränser även mot andra forskningsområden. För att spegla något av spännvidden anges inom vissa ämnen några exempel på forskning som tilldelats projektmedel från Vetenskapsrådet. För en fullständig förteckning hänvisar vi här till Vetenskapsrådets årsbok för konstnärlig forskning, som funnits sedan 2004 och som från och med 2014 kan laddas ner digitalt från www.vr.se. När det gäller en beskrivning av forskningens status och organisering i andra länder hänvisas även till utredningen *Konst, forskning, makt. En bok om konstnären som forskare* av Efva Lilja (Regeringskansliet 2015).

Skribenter

Beskrivningarna av forskningen för varje tema har tagits fram av KKF med hjälp av underlag från ett antal framstående forskare inom det konstnärliga fältet. De externa forskare och specialister som särskilt anlits för underlag är (i bokstavsordning): Magnus Bärtås, Camilla Damkjaer, Maria Hellström Reimer, Oscar Hemer, Anders Hultqvist och Ole Lützow Holm. Värdefulla synpunkter och underlag från forskarsamhället har också inkommit via webbforum och direkta remissvar. KKF ansvarar för sammanställningens formuleringar och slutsatser.

BILDKONST OCH FRI KONST

Beskrivning av forskningen inom ämnet

Bildkonst (engelska: Visual Arts) betecknas ibland *fri konst* och är en samlande benämning för en mångfald konstnärliga praktiker som bland annat inkluderar rörlig bild, viss fotokonst (se Film och rörlig bild), skulptur, ljudkonst (se även Musik), kuratoriella praktiker och olika hybrida konstnärliga uttryck genom audiovisuella medier och multimodala gestaltungsformer. Gränserna är flytande gentemot andra konstnärliga fält, exempelvis musik, koreografi, dans, performance, arkitektur, design, film och litteratur.

Den konstnärliga forskningen i Sverige inom ämnesområdet bildkonst eller fri konst kan räknas från början av 2000-talet. År 2006 lades de tre första avhandlingarna i fri konst fram vid Lunds Universitet. Men bildkonst har sedan länge ofta haft en undersökande karaktär med grund bland annat i den konstnärliga praktikens konceptualisering och undersökande, metodkritiska karaktär som vuxit fram under 1900-talet, framför allt sedan 1960-talet, då också benämningen fri konst vann insteg. Man kan också påminna om den täta kontakten mellan konst och teknik genom tiderna samt den kritiktradition som etablerades redan på 1700-talet och som varit en viktig länk i kunskapsutbytet mellan konstutövare och offentlighet. Forskningen inom ämnet visar också ofta på liknande intentioner att utforska, medvetandegöra och kritiskt pröva kunskapande genom konst som materiell praktik och att formulera nya utgångspunkter som kontinuerligt förändrar och hybridiserar ämnen och genrer.

Bildkonst behandlar ofta problemställningar kring metoder, konstnärlig process, konstens kontexter och teoribildning, vilket bidrar till forskningens samhällsrelevans. Här ingår exempelvis aspekter av förmedlingsformer, subjektskonstruktion, perception, kognition, komplexa förståelsesystem, sensoriska och materiella betingelser för kvalitetsdrivande processer, narrativitet och hybrida gestaltungsformer, representation och referentialitet, meningsskapande och normkritik samt inte minst offentligheter i förändring, kuratoriella praktiker och konstverkets, konstnärens och konstinstitutionens förändrade betydelse i en tid av tilltagande kollektivt skapande. Samarbete sker ofta med andra forskningsområden, t.ex. kulturvetenskaper, sociologi, genusvetenskap, systemvetenskap och utbildningsvetenskap men även med teknikvetenskaper och medicin.

Forskningen kan resultera i konstnärliga verk, utveckling av skriftliga former och språkliga processer med relevans för en kritisk diskussion inom det konstnärliga området.

Vissa forskare urskiljer två dominerande modus för forskningen inom ämnet vilket även ger genomslag i teoribildning, masterkurser och högre seminarier om konstnärlig forskning vid de konstnärliga högskolorna. Modus ett innebär ett *begreppsliggörande och utvecklande av konstnärlig praktik* medan modus två är ett *transdisciplinärt förhållningssätt* där konstnärliga metoder förbinds med metoder inom till exempel naturvetenskaper eller samhällsvetenskaper.

Den första ansatsen står närmare grundutbildningen i konst och betonar ett historiskt perspektiv där konst ses som interdisciplinär till sin natur. Inom detta fält insisteras ibland på att all allvarligt menad konstnärlig verksamhet är en form av utforskande av ett ämne, material, eller vissa förhållanden eller föreställningar. Därmed handlar den konstnärliga forskningen i hög grad om ett ”avtäckande” av de konstnärliga processerna – ett försök att teoretiskt artikulera vari den specifikt konstnärliga kunskapen består, hur den formas, används och står i förbindelse till exempel med samhället och politiska handlingar, det vill säga inte bara det praktiska/metoderna/görandet utan också de mekanismer som agerar för att skapa mening i ett verk. Begreppen ”metod” och ”metodologi” förstås här också i en vidgad betydelse i det att de har sin egen estetik och bär med sig sina gester, sin diskurs och sin historia i ett konstverk, det vill säga att det upprättas ett slags ”metodologins estetik” som är generisk i den forskande praktiken, vilket också har paralleller inom flera vetenskapliga traditioner. Begreppen ”metoder”, ”görande” och ”praktik” ses alltså som involverade i verkets meningsproduktion och bör därför reflekteras i det konstnärliga forskningsprojektet. Enligt synsättet är det också genom en sådan reflektion som den konstnärliga forskningen skiljer sig från annan konstnärlig praktik. En utmaning för varje enskild konstnär/forskare inom denna hållning är därför att etablera ett kommunikativt,

essäistiskt/litterärt och/eller experimentellt språk som beskriver (och samtidigt verkar) mellan samhälle, verk, text och paratext.

Den andra ansatsen betonar i högre grad uppkomsten av ett fält som i någon mening befinner sig mellan konst och annan vetenskap och därför inte primärt relaterar till det etablerade konstfältet och konsthistorien. Förespråkarna här är inte lika benägna att försöka ”avtäcka” den specifikt konstnärliga processen utan betonar mer den konstnärliga forskningen som egen form för kunskapsproduktion vilken möjliggörs av transdisciplinära förhållningssätt och undersökningsmetoder. Här används också ofta en mer akademisk terminologi även om många försök görs att finna en egen formalia och egna presentationsformer. Det är också vanligare med forskarlag, där olika kompetenser ingår. Likaså förväntas i högre grad forskningsresultaten ha en (ibland instrumentell) samhällelig funktion, socialt eller i förhållande till kommersiella aktörer. Emblematiska projekt inom denna linje är projekt som befinner sig nära design och arkitektur, till exempel projekt som berör urbanitet och det offentliga rummet.

Några utgångspunkter för kvalitetskriterierna inom de två linjerna kan noteras: Inom den första linjen handlar det om att lyfta fram praktisk kunskap som ämne; betona reflektion kring den egna praktiken; extrahera och artikulera teori ur görandet/praktiken; förstå tillämpbarheten av denna teori; förstå hur den egna praktiken är länkad i historisk och samtida mening; identifiera andra relevanta teorier och praktiker från andra forskningsområden och konstnärliga fält; kontextualisera det egna projektet i relation till annan aktuell forskning och till relevant fält. Stor vikt läggs vid den språkliga processen; att utveckla en språklighet som både reflekterar och utvecklar den egna praktiken och forskningen. Forskningen resulterar vanligtvis i konstnärliga verk med hög relevans för det konstnärliga fältet och blir föremål för kritisk diskussion inom konstfältet. Inom den andra linjen ses forskningen som ett självständigt, interdisciplinärt fält i förhållande till annan konstnärlig praktik; inte sällan sker här möten mellan konstnärligt undersökande eller estetiska processer och forskning till exempel inom naturvetenskap eller humanvetenskap; ofta utvecklas nya former för samarbeten och forskarlag; kunskapsproduktionen är ofta tesdriven eller normativ; forskningen behöver inte resultera i konstnärliga verk med hög verkshöjd utan bedöms utifrån kvalitetskriterier som är specifika för disciplinen konstnärlig forskning.

Dessa två modus kan sägas spegla två olika hållningar till utvecklingen av konstnärlig forskning, de utesluter inte varandra men utvecklas väsentligen i dialog och kan samexistera inom enskilda forskningsprojekt. De återfinns också, med variationer, inom flera konstnärliga forskningsområden.

Styrkor och svagheter

Den konstnärliga forskningens förmåga att omformulera och kreativt behandla intresseväckande och gränsöverskridande kunskapsrelaterade frågor och metodologiska utmaningar är särskilt tydlig inom fri konst. Forskningen kan visa på former för problematisering, konceptualisering och metodologiska angreppssätt som har förmåga att synliggöra samhällsföreteelser och konstnärliga frågeställningar på nya sätt, utan att reducera deras komplexitet.

Fri konst saknar ofta tydligt avgränsade objekt och disciplinärt definierade metoder, vilket är en styrka i det att formerna för frågeställningar, uttryck, begreppsbildning, teoretiska konstruktioner med mera kan utvecklas med stor frihet och flexibilitet. Samtidigt kan avsaknaden av forskande regelverk vara en svaghet, om det är svårt att utveckla forskningens diskurser.

Den största svagheten är, liksom inom flera konstnärliga ämnen, bristen på starka, långsiktigt hållbara forskningsmiljöer med tillräcklig kritisk massa. Och på samma sätt som för det konstnärliga området i stort finns stort behov av att stärka forskningsmiljöer med sikte på excellens och institutionell förstärkning, till exempel genom att öka antalet postdok-tjänster, stärka unga forskares karriärvägar samt satsa på gästprofessorer och internationalisering.

Trender, utvecklingstendenser och utvecklingspotential

Från att tidigare ha varit starkt individualiserad med fokus på den egna konstnärliga processen har forskningen inom fri konst genomgått en mycket kraftfull utveckling under 2000-talet. Den misstänksamhet mot konstnärlig forskning som präglade fri konst – dess institutioner, aktörer, såväl praktiker som teoretiker (vilket inbegriper

åtskilliga konsthistoriker) – har gett vika under senare år. Nu märks en ökad genomlysning av metoder, starkare forskningsmässig problematisering och kvalitetsförbättring. Därmed sker också gradvis en ”avmystifiering” av skapandet och konstnärliga processer samtidigt som metod och metodologi i utvidgad betydelse involveras i konstens/konstverkens meningsproduktion.

Forskarutbildning inom fri konst, tidigare framför allt i Malmö och Göteborg, har ökat starkt på flera högskolor i landet genom den nationella Konstnärliga forskarskolan, etableringen av Stockholms konstnärliga högskola och ökad samverkan mellan lärosäten. Söktrycket till doktorandtjänster är mycket högt.

Genom att forskningen i hög grad formas genom enskilda forskningsprojekt och ämnesgränserna hela tiden medvetet överskrids, förstärks ämnesområdets mångfald och perspektivrikedom. Den rörliga bildens multimodala språk och uttryck är intressant i sammanhanget, vilket berör audiovisuella narrativ och förändringar av till exempel dramaturgiska modeller, format och distributionskanaler, liksom blandformer med olika former av populärkultur. Här finns omfattande tematik som är värd att studeras och som öppnar för samverkan med andra forskningsområden.

Inom lärarekryteringen till de konstnärliga högskolorna har hittills inga formella krav ställts på att professor och lektorer ska ha forskarmeriter. Men i realiteten har dessa meriter fått ett stort genomslag vid anställningar, inte minst på grund av att de konstnärliga högskolorna är i stort behov av forskningskompetensen och vill bygga upp egna forskarmiljöer. Bland konststudenter på kandidat- och mastersnivå finns nu ett stort intresse för forskning. Trots att så få avhandlingar har publicerats i Sverige inom fri konst har alltså visionerna om konstnärlig forskning redan internaliserats inom grundutbildningen.

Det finns en risk att konstnärlig kvalitet utesluts eller sidosordnas i utvärdering av konstnärliga forskningsprojekt, särskilt i en utveckling i riktning mot ”modus 2” enligt beskrivningen ovan, eller att den bedöms alltför ”inom-akademiskt” enligt områdets egna (”nya”) kriterier för peer review. En optimistisk framtidsvision är att konstnärlig forskning med tiden upprättar ett eget fält som i någon mening skiljs från konstfältet, och med styrka och självförtroende kommunicerar och tillämpar sina resultat i samhället och därför också får en egen samhällsrelevans.

Ämnets ställning i Sverige och internationellt

Inom yrkespraktiken har fri konst i Sverige sedan länge ett omfattande internationellt utbyte, vilket är en styrka även i forskningen, där antalet internationella forskningssamarbeten ökar.

Särskilda behov av forskningsinfrastrukturer

Liksom inom konstnärlig forskning generellt finns inom fri konst behov av ökade stödfunktioner, exempelvis handledarkollegier, nationella och internationella forskarnätverk och nätverk för kollegial kvalitetsbedömning, nya publiceringskanaler och utställningsmöjligheter.

Beskrivning av forskningen inom ämnet

Musikområdet var, mot slutet av 70-talet, en av de första konstnärliga disciplinerna att utveckla en strategiskt koncipierad forskande praktik och så småningom också finansierade forskningsprojekt. En lokalt förankrad variant av musikvetenskap vid Göteborgs universitet, konstnärligt kreativ forskarutbildning (KKFU), förde då in den konstnärliga praktiken som en del av forskningen. Ett tjugotal år senare, vid Musikhögskolan i Malmö, Lunds Universitet, och därefter även vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm, lät man istället en konstnärlig forskarutbildning växa fram oberoende av musikvetenskapen, och den redan etablerade musikpedagogiska forskningen. En av orsakerna var ambitionen att utveckla praktikinära metoder och teorier. Detta har gett en stor bredd men ändå kan två tendenser urskiljas: projekt som ansluter till en teoribildning med inspiration från filosofi, genusteori och kritisk teori och projekt som ansluter till existerande musikvetenskaplig och musikpedagogisk teoribildning.

De tidiga forskningsprojekten inom musik var oftast historiskt orienterade och knöt an till interpretationsfrågor. Senare projekt rör sig bort från den musikvetenskapligt inspirerade konstnärliga forskningen och problematiserar gärna uppdelningen mellan producerande och reproducerande praktik. Av hittills 22 fullbordade doktorandprojekt är hälften (11) inom västerländsk klassisk musik, 5 i improvisation och 6 i media, folkmusik och populärmusik. Av de 11 avhandlingarna i västerländsk klassisk musik har åtta fokus på klassisk interpretation. Fem av dessa presenterades dock 2008 eller tidigare vilket tyder på en utveckling bort från denna tradition.

Speciellt för musikämnet är bl.a. en djupt förankrad tolkningstradition med betoning på klingande eller ljudande artefakter. Här har funnits en historiskt betingad syn på teoribildning, starka kopplingar till pedagogik samt en uppdelning mellan producerande och reproducerande praktik, nyskapande och bevarande intressefält där kulturarv spelar en viktig roll. Den konstnärliga musikforskningen har hittills haft påtagligt fokus på konstmusik. Den drivkraft som tidigt funnits inom fri konst i att utvidga och conceptualisera förståelsen av material, metoder och tekniker har först på senare tid börjat märkas inom musiken. Experimentella uttryck handlar oftast om ljudskapande, delvis i interaktivt samspel med andra konstriktningar och vetenskaper. Man kan även skönja en vidgning från konstmusik till musikalisk konst.

Opera kan sägas tillhöra både musik och scenkonst, delvis beroende på forskningsprojektens inriktning, till exempel mot vokalt uttryck eller interpretation av historiska material respektive mot scenisk gestaltning. I ämnesöversikten behandlas opera inom ämnet Scenkonst.

I konstnärlig forskning på musikområdet märks idag fem huvudkategorier och som problematiserar:

- interpretation/tolkning, komposition och kompositoriska processer;
- musikens kunskapsprocesser, musikaliskt lärande och musikpedagogik
- datorbaserat musikskapande och interaktivitet mellan musik och informationsteknologi;
- improvisation;
- socio-musikalisk och socio-politisk interaktion, inklusive genustänkande

Många projekt går dock på tvärs mot dessa kategorier då de rör frågor kring exempelvis musik, kropp, rörelse, språk, genus, lyssnande samt ljud och ljudkonst.

Inom forskningen i musik märks både en ämnesspecifik utveckling och ökade kontakter med andra konstnärliga fält. Kontakten med till exempel musikdramatik, fri konst och nya media har varit stark sedan över ett decennium och den ökar successivt med andra fält såsom dans och koreografi, arkitektur och stadsplanering, design och teknik och litterär gestaltning. Även tvärdisciplinärt samarbete med forskare inom humaniora och samhällsvetenskap, utbildningsvetenskap, naturvetenskap och teknik, medicin och hälsa är under stark utveckling. Den konstnärliga forskningen inom musik bidrar på så vis både till fördjupade insikter och förnyelse inom musikaliskt skapande och vidgad belysning av musik som samhällsföreteelse och uttryck.

Forskningsmetoderna utnyttjar ofta explorativa former genom musikskapande, inte sällan kombinerade med metareflekationer, fallstudier, kvalitativa intervjuer, laboratorieliknande försök, sammanställning av data samt olika former av skrivande (jämför även beskrivningen över Bildkonst). Redovisningsformerna kombinerar ofta musikaliska gestaltningar (i konsert/föreställningsform och audiovisuellt), partitur och text. Här utnyttjas nya publiceringsformer med peer review.

Bland forskningsprojekt som erhållit stöd från Vetenskapsrådet kan nämnas *Skapande performance – datorstödd kreativitet* (t.o.m. 2008), *In i bruset. Gestaltande musikaliska, arkitektoniska och akustiska undersökningar av det nutida ljudrummet* (t.o.m. 2010), *(Ny)tänkande om improvisation i och genom musik* (t.o.m. 2011), *Instrumentalisternas musikaliska kunskapsutveckling i ett kulturellt mångfacetterat samhälle* (t.o.m. 2009), *Mot ett konstmusikens utvidgade fält* (t.o.m. 2010), *Musik i rörelse: Nya konstnärliga strategier för att sammanföra koreografi och musikalisk komposition* (t.o.m. 2014), *Kollaborativt musikaliskt skapande: komponerandets, improviserandets och framförandets ekologi* (t.o.m. 2016), *Komposition vid det konceptuella gränser. En krympande tomhet – mening, kaos och entropi* (t.o.m. 2017), *Tolkningsrum: musikalisk interpretation i samspel med rumsakustik* (t.o.m. 2016), *Det "essentiellt" feminina – en kartläggning genom konstnärlig praktik av det feminina territorium som den tidigmoderna musiken erbjuder* (t.o.m. 2017).

Styrkor och svagheter

Musik är, liksom dans, teater och film, en temporal konst och det performativa i de tidsbaserade konsterna kan utgöra en källa till ny förståelse kring hur kunskap och vetande formas. Detta är en inneboende styrka och potential i konstnärlig forskning i musik. En annan styrka är att musikalisk konstnärlig forskning med sin förankring i gestaltning även stödjer sig på humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning.

Interpretationsforskningen utgjorde till en början ett slags naturlig utväxt ur den dagliga konstnärliga praktikens göranden och överväganden, en position som 2000-talets diskussioner emellanåt har velat problematisera. Även om det gestaltande momentet tillmättes relativt stor betydelse, betraktades det inledningsvis som ett underordnat stöd för en mer teoretiskt orienterad diskurs. Icke desto mindre innebar det ett radikalt alternativ i och med att det etablerade nya förbindelser mellan teori och praktik och därmed också visade på möjligheten att erkänna subjektiva aspekter och erfarenheter inom ramen för ett forskningsarbete. Som hybridform spelade detta en central roll när konstnärlig forskning på allvar etablerade sig och än i dag kännetecknar det vissa delar av forskningen på musikområdet, vilket kan innebära både styrka och svaghet. Teori- och metodutveckling bekräftar ofta vedertagna strategier med t.ex. kvalitativa intervjuer, statistiska jämförelser och en ämnesförståelse som vilar på en förhållandevis stabil inomkonstnärlig konsensus och/eller knyter an till annan etablerad forskning inom teknologi, pedagogik, psykologi eller musikvetenskap.

Blandningen och spänningen mellan mer rekonstruerande omtolkningar och ett experimentellt ifrågasättande, liksom genremässig breddning, förväntas leda till utvecklingen av en större metodologisk flexibilitet och mångfald. Här finns dock fortfarande arbete att göra, liksom vad gäller forskningsöversikter med referenser till annan konstnärlig forskning och transparens i överföringarna mellan teori och praktik.

Av tjugotvå fullbordade avhandlingar i Vetenskapsrådets statistik inom musikområdet är nästan hälften polemiskt, experimentellt undersökande med utgångspunkt i, antingen en kritisk omvärlds- och ämnesorientering, eller en grundforskande konstnärlig praktik som i sig utmanar hierarkier eller gränser för vår förståelse av världen. Den andra hälften kan sägas stå för stabilitet, evidensbaserade forskningsprocesser, en ambition att fördjupa snarare än att expandera. Tillsammans med viljan att bilda interdisciplinära allianser bidrar variationsrikedomen till att göra musikområdet till en trovärdig medspelare i forskarsamhället.

Trender, utvecklingstendenser och utvecklingspotential

Med en förhållandevis lång utveckling som konstnärligt forskningsområde och många disputerade har musikområdet möjligheter att nationellt utveckla ett par starka forskningsmiljöer, vilket dock kräver mer medvetna strategiska satsningar och bredare finansiering av seniora forskare genom riktade fakultetsmedel. Liksom för hela det konstnärliga området behövs fler postdok-tjänster.

Ämnesöverskridande problemställningar och intertextuella kopplingar kan ytterligare berika forskningsmetodikerna även i inomdisciplinär musikforskning. Här kan pekas på aktuella samverkansaktiviteter vid Lunds universitet, Göteborgs universitet och Kungliga Musikhögskolan i Stockholm (till exempel gentemot KTH).

Vikten av metodologisk pluralism, en handlingsorienterad forskande praktik, tolkande transformationer och hybridformer bör betonas, liksom experimentet som en ontologisk grund och idén om metodutveckling som en dynamisk process. Konstnärlig forskning inom musik bör fortsätta att vidga det musikaliska konstbegreppet, fördjupa ämnesspecifik forskning, söka partners inom andra konstnärliga och vetenskapliga fält, både för finansiering och för att hitta fler intressanta frågeställningar.

Ämnets ställning i Sverige och internationellt

Konstnärlig forskning inom musik är ett snabbt växande fenomen internationellt. Fortfarande befinner sig dock Sverige, jämte ORCiM i Belgien, otvetydigt i framkant, också när det gäller publicering. Inom interpretationsforskning och instrumentforskning har det svenska forskarsamhället gjort betydande avtryck på den internationella scenen. Dessutom är det experimentellt undersökande forskningsparadigm som vuxit fram under senare år något som placerar Sverige i en unik position inom det mångfacetterade konstnärliga forskningsfältet på musikområdet. Yttermera bör betonas att Sverige har haft en betoning på musiker och musikaliska utövare snarare än tonsättare och kompositörer, vilka har dominerat scenen utomlands.

Särskilda behov av forskningsinfrastrukturer

Musikaliska redovisningsformer är ofta kostnadskrävande och behöver genomföras i samverkan med kvalificerade kulturinstitutioner vilket kräver samfinansiering, lång framförhållning och avancerade dokumentationsformer. Det är inte en överdrift att säga att en hälsosam utveckling av det konstnärliga forskningsfältet i musik står och faller med möjligheten till aktiv gestaltning inom projekten. Infrastruktursituationen för forskningen behöver därför utredas.

SCENKONST: TEATER, DANS, KOREOGRAFI, CIRKUS, OPERA OCH PERFORMANCE

Beskrivning av forskningen inom ämnet

Konstnärlig forskning inom scenkonst omfattar konstnärliga praktiker som teater, koreografi och dans, cirkus och performance. Scenkonst benämns ibland performativ konst eller performativa praktiker, vilket understryker de gestaltande aspekterna i det undersökande arbetet snarare än scenen som arena. För att undvika sammanblandningar med andra användningar av begreppet performativ i samband med konstnärlig forskning används dock här scenkonst som samlande begrepp. Konstnärlig forskning inom scenkonst befinner sig i kraftig expansion och kvalitetsutveckling. Forskningen har karaktär av såväl praktikbaserade och experimentella som teoribaserade undersökningar. Viktiga kontaktytor finns mot fri konst, musik, litteratur, film och media.

Den konstnärliga forskningen inom teater har främst fokuserat på skådespelarens arbete, med förankring i yrkeskunnande, praktisk kunskap, pedagogik med metodutveckling och den professionella kunskapens artikulering genom kritisk reflektion över skådespelares arbetsmetoder. Forskning genom praxis och konstnärligt arbete ökar och vidgas även genom dialog med andra vetenskapliga områden, framför allt humaniora, till exempel genus och kritisk teori/diskurs. Bland beviljade projekt kan nämnas *De dramatiska konsternas arbetsspråk* (2001–2005), *Praktiska metoder vid konstnärlig forskning inom teater* (2006–2007), *Den forskande teatern. Intersektionella möten mellan scenkonst, skola och akademi* (2013) och det nationella projektet *Att gestalta kön 2006–2009* som har stärkt kritisk reflektion och forskningsfrågor.

Centralt inom forskningen inom dans och koreografi är att genom konstnärligt arbete fördjupa förståelsen för och kritiskt belysa vad kropp, rörelse, dans och koreografi kan vara och göra. Projekten fokuserar på att utveckla och undersöka processer, metoder, tekniker, praktiker, teknologier och teori. Bland beviljade projekt kan nämnas *Från rörelse ur reflektion i tillblivelse: Dansaren och den skapande processen* (2012) och *Lyssna till lyssnandet. Kontrapunktiken i dans och musik* (2015). Ett annat forskningsspår utgörs av projekt där betoningen ligger på koreografi som kuratorisk praktik, samt dans och koreografi som politisk och samhällsrelaterad verksamhet. Här kan nämnas projekt som *Expanderad koreografi: Koreografi som generisk kompetens* (2012) och *Medialitet – Växelverkan – Gest – koreografi som vävande politik* (2014). Inom området finns också exempel på forskning som sökt sig till filosofi, kritik, teknologi och humaniora för att beskriva och kontextualisera den konstnärliga verksamheten, till exempel *Mänsklig mekanik och besjälade maskiner* (2008) och *Amfibiskt avskapande i koreografi och filosofi* (2014).

Inom cirkus kan man skilja mellan konstnärlig forskning i cirkus och konstnärligt utforskande cirkus. Båda har stark relation till cirkusens utforskande praktiker och med problematisering, utveckling och utvidgning av konstnärliga uttryck och ökad kunskap om kontaktytor mot andra konstformer och kunskapsfält. Idag bedrivs forskning i cirkus framför allt i Stockholm. Efter en period av främst större projekt (2008–2012), till exempel *Nycirkus som gränsöverskridare* (2010), ligger cirkusforskningens fokus idag på att bygga infrastruktur, karriärvägar och progression i utbildningen fram mot mer forskning.

Forskning inom opera och musikdramatik görs av både kompositörer, operasångare och regissörer. Gränserna mot kompositions- och interpretationsforskning inom musik respektive scenkonstforskning är flytande. Bland beviljade operaprojekt med scenkonstrikning kan exempelvis nämnas *Att iscensätta barockmusik och belysa tidlösa genusfrågor. En tvärdisciplinär studie av Operabyråns utforskande konstnärliga arbete* (t.o.m. 2016).

Styrkor och svagheter

Idag sker en kraftig expansion inom scenkonstnärlig forskning. Flera forskningsförberedande magisterutbildningar ges och mängden lokala konstnärliga utvecklings- och forskningsarbeten ökar starkt. Däremot är senior forskning (disputerade) mer ovanlig. Ämnet präglas av enskilda projekt, vilka visar på en

metodologisk mångfald som innebär både styrka och svaghet; det saknas kritisk massa och forskningskanon. Inom de scenkonstnärliga yrkesfälten finns fortfarande en utbredd forsknings- och akademiserings skepsis och ett relativt starkt särartstänkande kring konstnärlig forskning.

Antalet doktorander har ökat kraftigt inom scenkonst. Forskning och forskningsmiljöer finns vid Högskolan för Scen och Musik inom Göteborgs universitet, Teaterhögskolan Malmö-Lund, Teater- och musikhögskolorna vid Luleå tekniska universitet samt Stockholms konstnärliga högskola, som etablerades 2014 genom ett samgående mellan Dans- och cirkushögskolan (DOCH), Operahögskolan och Stockholms dramatiska högskola. Antalet ansökningar till Vetenskapsrådet inom scenkonst har däremot sjunkit och en strategisk satsning har diskuterats. Bristen på tidigare forskning och viljan att ”hinna i kapp” gör att ansökningarna tenderar att sikta för brett; fokus och mål blir alltför omfattande och projekten endast ytligt genomförda.

Trender, utvecklingstendenser och utvecklingspotential

Forskning inom scenkonst på konstnärliga högskolor och fakulteter är ung och formas i hög grad av enskilda projekt. Kvaliteten på genomförande och resultat samt hur de kan artikuleras, diskuteras, kommuniceras och göras tillgängliga (även för andra kunskapsfält) har stor betydelse för fältets långsiktiga utveckling. Antalet forskarutbildade förväntas öka starkt. Karriärvägar är en omdiskuterad fråga utan entydigt svar, liksom infrastrukturanvändning.

Inom scenkonst ökar experiment- och praktikbaserad forskning som syftar till att problematisera och utveckla konstnärliga uttrycksätt, formspråk och kreativa processer. Vidgade perspektiv som tar in scenkonstens alla yrkesfunktioner och konstnärliga element, även t.ex. scendesign och -teknik, syns i allt högre grad. Som kollektiv och multidisciplinär konstform öppnar teatern för tvärdisciplinära frågeställningar.

Många projekt bedriver forskning genom undersökande praxis, vilket kräver stora infrastrukturella resurser; det är inte alltid lätt att skilja forskningskostnader från produktionskostnader, och samverkansmöjligheterna med scenkonstinstitutioner och -finansiärer är ännu underutvecklade. Relevansen för såväl den konstnärliga praktiken som i forskarsamhället förutsätter att metoder, processer och resultat kan göras allmänt tillgängliga och möjliga att granska, kritisera, diskutera och ta avstamp i.

Det finns en lång tradition av metoder och tekniker för att skapa, notera, tänka, analysera, beskriva, dokumentera, sprida och diskutera olika scenkonstformer. Idag ger digitala tekniker och elektroniska media nya möjligheter. Genom sin karaktär av praktikbaserad och experimentell forskning, i samverkan mellan akademi och kulturliv, utvecklas nya former av dans, koreografi, teater, cirkus, opera och performance, tekniker, praktiker, teknologier, förhållningssätt, metodik, och teori liksom sätt att presentera forskningsresultat.

Konstnärlig forskning har bidragit till problematisering, utveckling och utvidgning av konstnärliga uttryck, stärkt forskningsanknytning i utbildningen, ökat kunskaperna samt skapat fler kontaktytor mot andra konstformer och kunskapsfält. Scenkonstens genre- och gränsöverskridande aspekter liksom dess experimentella och laborativa möjligheter öppnar både för ämnesspecifik fördjupning och tvärdisciplinära och tvärvetenskapliga sammanhang.

Ämnet behöver stärka sin kritiska massa, kontinuitet, karriärvägar inom forskningen, progression i utbildning, nationell forskningssamverkan, infrastruktur samt fora för kritisk granskning och diskussion, specifikt inom respektive delämne och i utbyte med annan konstnärlig och vetenskaplig forskning.

Ämnets ställning i Sverige och internationellt

Talteatern är ofta språkbunden och därmed mer nationellt orienterad än opera, dans, koreografi, fysisk teater och performance där internationell rörlighet och samarbeten utgör en självklar del av verksamheten. Dock syns internationell samverkan inom flera av landets högskolemiljöer. Enskilda forskares arbete dissemineras även genom medverkan i internationella konferenser, föreläsningar, seminarier och workshops, samt genom gästspel.

Även om det bara finns ett fåtal konstnärliga forskare i scenkonst i Sverige har den svenska forskningen tillsammans med den finska en förhållandevis stark ställning internationellt; i de flesta andra länder är resurserna till forskning och forskarutbildning på området ännu mycket svaga. I Frankrike finns en stark tradition av utforskande cirkus och stöd till konstnärlig utveckling men inte strukturer för konstnärlig forskning.

För vetenskaplig forskning om scenkonst finns etablerade internationella konferenser och tidskrifter med ursprung i estetik, historia, etnologi och pedagogik. Formerna för att granska och sprida konstnärlig scenkonstforskning är ännu outvecklad. Genom att projekten ofta är tvärdisciplinära är publiceringsvägar inom andra kunskapsfält viktiga. I Helsingfors har man i stället för forskningskonferens anordnat tre *Colloquium on Artistic Research in Performing Arts* (CARPA) för presentation av pågående projekt och fruktbart utbyte mellan av konstnärliga forskare inom olika scenkonstområden.

Särskilda behov av forskningsinfrastrukturer

Eftersom scenkonst är en kollektiv konstform är den konstnärliga forskningen här, liksom inom musik, ofta beroende av omfattande produktionsresurser för att kunna genomföra forskningsprocesser och redovisa och dokumentera resultat. Det finns därmed ett starkt behov av att stärka infrastruktur och utveckla varaktiga samarbeten med konstnärliga institutioner och den fria scenkonsten.

ARKITEKTUR

Beskrivning av forskningen inom ämnet

Arkitektur som disciplin liksom arkitektutbildningarna spänner över konst, samhällsvetenskaper, humaniora och teknikvetenskaper, där formande, hantering, omtolkningar och förändringar av den fysiska miljön står i centrum och där materiella, kompositoriska, socio-kulturella, resursrelaterade, system- och processinriktade aspekter samspelar. Karakteristiskt för arkitektur är också att historien så påtagligt manifesteras i det materiella. Arkitektur betecknas ofta som en skapande disciplin och materiell praktik med en starkt social dimension.

Konstnärlig arkitekturforskning inom ramen för Vetenskapsrådets finansiering har ofta handlat om experimentella, teoretiska, kulturkritiska eller konceptuellt inriktade undersökningar genom arkitektens form, tekniker och material men också om att lyfta fram genusrelaterade, ekologiska, sociala och politiska aspekter av arkitektur, narrativitet och framskrivningar av historia, hantering av kulturarv samt inte minst frågor som rör designprocesser och arkitekturtänkandets möjligheter, exempelvis relaterat till nya digitala projekterings-, visualiserings- och framställningstekniker. Det finns också ett intresse för att på tvärs av konstarterna nalkas frågor om sinnlighet och materialitet, modellerande och influenser av ny teknik, interaktioner och meningsskapande samt intresset för stadsrummen och urbana och miljörelaterade frågor.

Forskningsmetodik genom arkitektur grundas i det rumsliga, materiella, kroppsligt förankrade och relationella arkitekturtänkandet och konceptualiseringen av arkitektur. Att utveckla vad arkitektur gör, hur arkitektur *skapas* och verkar som *process* står påtagligt i centrum. Forskningen utgår ofta från arkitektens utvidgade rumstänkande och förmåga till omtolkningar av specifika arkitektoniska situationer, visualiseringar, modelleringar och interaktioner med material, omgivning och människor. Som i mycket annan konstnärlig forskning, står experiment, kritiska omtolkningar och metodutveckling i fokus även inom arkitekturområdet. Inom den konstnärliga arkitekturforskningen märks flera ämnesöverskridande samarbeten, till exempel i projekt som rör teatrala iscensättningar av arkitektur, ljudkonst och ljuddesign, stadsrum och koreografier, offentliga rum samt mer aktionsinriktade arkitekturprojekt genom iscensättningar och deltagande i arkitektoniska processer.

Ämnet har en mer än 50-årig forskningstradition där merparten av offentlig finansiering hittills kommit från forskningsrådet Formas och där tidigare Bygghörsrådet lade en relativt stabil grund. Arkitektutbildningarna är förlagda till tekniska högskolor eller fakulteter men samtidigt finns nära samarbeten med konstnärliga miljöer. Gränsområdet mot design och interiörarkitektur respektive mot landskapsarkitektur och planering är flytande.

Liksom inom design, finns omfattande praktikbaserad, tillämpad forskning inom arkitektens och stadsbyggandets alla förgreningar. Samarbeten och samfinansiering med näringsliv och samhällsinstitutioner är relativt vanliga. Arkitekturområdet och dess forskning har på så vis flytande identiteter som ibland, särskilt när det gäller grundforskning, tycks ha svårt att artikulera sig inom forskningsrådets traditionella ämnesindelningar. Men samtidigt visar projekten på den ökande inter- och transdisciplinaritet som präglar hela det konstnärliga fältet. Bland forskningsprojekten inom arkitektur märks exempelvis *Återvinna rummet. Laborativ arkitekturforskning kring förnyelsen i det befintliga* (2007); *Transmission: Urbana experiment kring ljudkonst och ljudrum* (2010); *Arkitektoniska operativsystem – prototyper för performativ design* (2011); *Den evolutionära periferin. Arkitektonisk visualisering av affordance i urbana periferier* (2013); *In Situ-aktion – resonans, improvisation och variationer av offentliga platser* (t.o.m. 2014); *Den kritiska texten inom arkitektur-, konst- och designforskning* (2008); *Clubscenen: att undersöka och omforma den fysiska miljön utifrån feministiska och queera perspektiv* (2013/2016); *The language of the becoming city* (t.o.m. 2017).

Styrkor och svagheter

Genom att forskning och forskarutbildning sedan länge har varit etablerat inom arkitektur finns såväl en väl utvecklad teoribildning och en förtrogenhet med att kombinera olika undersökande metoder. Forskningsmiljöerna är relativt små men med väl fungerande nationell och internationell samverkan mellan

arkitekturinstitutioner. Samarbeten med andra ämnesområden och lärosäten är också relativt väl utvecklade. Det finns även åtskillig samverkan med den offentliga och privata arkitekturpraktiken och tämligen väl utvecklade karriärvägar för unga forskare.

Tillgången är relativt god på etablerade nordiska och internationella tidskrifter och konferenser, där svenska forskare är mycket väl företrädade.

Arkitekturforskningens svagheter ligger framför allt i att ämnet fortfarande, trots sin uppenbara samhällsrelevans, har svårt att göra sig synligt inom forskningens rådande områdeskategorier, inom såväl teknik som samhällsvetenskap, på både nationell nivå och internationellt, exempelvis inom EU. I viss mån har det också hämmat utvecklingen av arkitekturforskningens kombinerande men ämnesspecifika och praktikförankrade forskningsmetoder. Här finns paralleller inom det konstnärliga området som helhet.

Trender, utvecklingstendenser och utvecklingspotential

Kategoriserat efter traditionell ämnestillhörighet är arkitekturområdet tämligen svagt representerat inom konstnärlig forskning. Men som disciplinöverskridande problematik och angreppssätt finns arkitekturtänkandet med i betydligt fler projekt. På flera sätt visar utvecklingen inom arkitektur också på en utveckling inom hela konstområdet, där man ser en ökad insikt om att den konstnärliga utsagan och artefakten har en aktiv roll dels i den forskande processen, dels som resultat och dels i kommunikationen till omvärlden.

Sedan 1990-talet har arkitekturforskningen sett en stark teoriutveckling, vilket i hög grad har bidragit till en stark metodutveckling. Om arkitekturforskningen tidigare huvudsakligen lånade forskningsmetoder från andra vetenskapliga områden är nu den kombinerande, mångfaldiga metodiken betydligt starkare förankrad i arkitekturtänkandet, nyare arkitekturteori och yrkets kompetenser och expanderande arbetsuppgifter. Detta återverkar i sin tur fruktbart på ämnets teori- och begreppsutveckling. Hållbar utveckling var för tio år sedan fortfarande ett delämne inom arkitekturforskning, idag finns det som utvidgat och kritiskt reflekterat perspektiv i en stor del av kunskapsutvecklingen inom arkitektur. I utvecklingen av den delvis nya forskning som de praktikdrivna, designbaserade eller konstnärliga formerna har öppnat upp för, är begreppsutvecklingen viktig. Begreppen visar ofta på en särskild böjlighet; de sträcker sig mellan förståelseformer, löser upp det statiska i arkitekturen och interagerar med det materiella på ett sätt som tidigare upplevelsebaserade, fenomenologiska tolkningsmetoder inte förmått. På så sätt är begreppsutvecklingen intimt förknippad med experimenterandet.

De senaste tio åren märks även ett avsevärt växande intresse från både den offentliga och privata arkitekturpraktiken för att anställda forskarutbildade arkitekter, vilket även vidgar forskningens tillämpningsområden. Även på andra sätt, inte minst genom praktiska samarbeten, utvecklas centrumbildningar och profileringar i arkitekturforskningen men här finns också en risk att en autonom, långsiktig grundforskning får svårt att utvecklas.

Akademien för Konstnärlig Forskning inom Arkitektur och Design, AKAD, var ett av de sju kollegier som Vetenskapsrådet inrättade i början av 2000-talet och som samlade framför allt de tre arkitekturmiljöerna i Stockholm, Göteborg och Lund i ett antal projekt som innebar nya konstnärliga angreppssätt och undersökningsmetoder. Här märktes framför allt intresset för det konstnärliga arbetets potentialer till kritisk belysning av arkitektoniska situationer, liksom en orientering mot arkitekturens instabila dimensioner och dess skapande mekanismer, det vill säga hur arkitektur framträder och blir till, gradvis förändras och omtolkas.

Genom AKAD förstärktes också en samverkan mellan arkitekturskolorna i Sverige vilket gav en gemensam kritisk massa, både med styrka att utveckla en egen kunskapsbildning och ökade möjligheter till forskningssamarbeten med andra områden såväl inom konst och design som humaniora, samhällsvetenskap, teknik- och naturvetenskap. Genom en satsning från Formas 2010 bildades två starka nationella forskningsmiljöer och en nationell forskarskola (ResArc) inom arkitektur, (2011–2015 respektive 2016), vilket i sin tur har lett till att nationell samverkan inom forskning och forskarutbildning har stabiliserats inom ämnet.

Detta speglar i hög grad en central problematik för det konstnärliga forskningsområdet som helhet: behovet att artikulera sin särart i en större forskningsomgivning, lokalt och globalt, att utveckla sin relevans både inom och över ämnesgränser och att etablera stabila forskningsmiljöer av hög kvalitet och med tillräcklig kritisk massa, inte minst för doktorander. Den typ av satsningar som gjordes inom arkitektur kan därför troligen vara relevanta även för annan konstnärlig forskning.

Ämnets ställning i Sverige och internationellt

Svensk praktikbaserad arkitekturforskning, särskilt med inriktningar mot hållbar utveckling, design- och samverkansprocesser och kritisk praktik, har en relativt stark internationell ställning. Konstnärlig forskning och forskarutbildning inom arkitektur är relativt nytt i många länder, med England som föregångsland i början av 1990-talet. Den engelska forskningstraditionen är en direkt utveckling av praktikfördjupning medan den konstnärliga forskningen i Sverige och Norden har vuxit fram i växelverkan med en vetenskaplig arkitekturforskning med förhållandevis lång historia. Det finns alltså en viss åtskillnad mellan en engelsk-australisk och en nordisk forskningsinriktning. Arkitektutbildningarnas europeiska och amerikanska samarbetsorganisationer, EAAE (European Association of Architectural Education) och AIA (American Institute of Architects) har idag en forskningsplattform, Platform for Architectural Research, och en EU-Advocacy Group som bland annat arbetar för att etablera arkitektur som ämne på EU-nivå.

Särskilda behov av forskningsinfrastrukturer

Liksom inom de flesta andra ämnen inom konstnärlig forskning finns inom arkitektur behov av laborativa miljöer och utrustning, till exempel utrymmen för fullskalemodeller, visualiserings-, modellerings- och kommunikationsverktyg och verkstäder. Här är dock de etablerade utbildningsmiljöerna relativt väl försörjda.

DESIGN, KONSTHANTVERK OCH VISUELL KOMMUNIKATION

Beskrivning av forskningen inom ämnet

Forskning inom designområdet i Sverige visar på mycket stor mångfald och omfattar ämnen som industri- och produktdesign, interaktionsdesign, användarcentrerad, participativ design (PD), speldesign, grafisk design, visuell kommunikation, servicedesign och design management, textildesign, modedesign samt konsthantverk. I en något snäv mening betecknas design som "tillämpad konst" eller "brukskonst". Det handlar då om att gestalta produkter och har därmed nära anknytning till såväl produkt- och produktionsutveckling som handel och management. Men i en bredare mening refererar design till det moment av gestaltning som finns närvarande i alla former av mänskligt skapande. Som konstnärligt forskningsområde är det rimligt att i den senare betydelsen ha en bred förståelse av design, vilket också innebär att forskningen antar många former och har en vidsträckt samhällsrelevans.

Ett centralt tema för konstnärlig forskning inom design är att utveckla, fördjupa och kritiskt belysa de konstnärliga förutsättningarna och grunderna för design som verksamhet och hantverk i relation till givna sammanhang, dvs. att uttrycka (forma, gestalta) och fördjupa förståelsen för uttrycksfullheten i material och tekniker. Konstnärlig designforskning har starkt fokus på att, såväl teoretiskt som praktiskt, fördjupa förståelsen för samspelet mellan analys och syntes i designprocessen som grundval för utveckling av designmetodik, designtekniker och designprogram vilket förutsätter en praktikbaserad ansats. En fördjupad förståelse för uttrycksfullheten i material, tekniker och tänkt användning förutsätter också experimentellt konstnärligt arbete.

På 1920-talet påverkades Sverige starkt av Bauhauskolans täta kopplingar mellan arkitektur, grafisk form, konst, hantverk och design förenat också genom utpräglad metodik, filosofi och anspråk på radikal modernitet, vilket präglat framför allt området Bild och form inom Konstfacks utbildningar. Idag bedrivs designutbildningar och designforskning vid ett stort antal lärosäten och visar på omfattande variation. Konstnärlig forskning inom design innehåller ofta gestaltande inslag men kan också genom kombinationer av metoder belysa liknande teman som för den konstnärliga forskningen som helhet. Det finns ingen skarp gräns mellan designforskning på vetenskaplig respektive konstnärlig grund. I princip bör den tydligt praktikbaserade designforskningen räknas som konstnärlig forskning med sin grund i en experimentell konstnärlig praktik. Men även den mer teoretiskt orienterade forskningen, som fokuserar på designpraktikens och designestetikens begreppsliga och metodologiska grunder bör räknas till det konstnärliga forskningsfältet. Eftersom forskningsområdet är etablerat sedan länge har en lång rad avhandlingar, artiklar och böcker, som nu rimligen kan räknas som konstnärlig forskning, publicerats inom ramen för designforskning som vetenskapligt forskningsområde. Detta, tillsammans med det faktum att lärosäten valt olika strategier för fortsatt utveckling av området, visar på områdets stora spännvidd och mångfald.

Samtida konsthantverk, med underrubriker som slöjd och hantverk, innebär att tänka och förstå världen genom material, objekt och praktik. Konsthantverk är både artefakt, metod, ämne och handling, där görande och materialitet är centralt inom forskningen. Ämnet tar spjärn mot en tradition som formades under andra hälften av 1800-talet i gestaltandet av den moderna vardagen. Frågor kring konsthantverkets produktion och samhällstillhörighet har ännu idag en stark relation till handens kunskap, görandet som handling och till förståelse om materiella kulturer, nya material och deras betydelse, inbegripet begär, funktion, performativitet, symbolik, tradition, språk, smak, form, tilltal och meningsskapande, liksom att belysa samhället utifrån konsthantverk. Idag kan man skönja två huvudinriktningar inom konsthantverksforskningen; dels en riktning där *den egna konstnärliga praktiken utgör utgångspunkten för undersökningen*, dels en riktning som *använder konsthantverket som metod eller plattform för undersökningar av samhällets normer och värderingar*. Konstnärlig forskning inom konsthantverk bedrivs idag främst på Högskolan för design och konsthantverk (HDK) i Göteborg samt på Konstfack i Stockholm. En praktikbaserad forskning inom hantverk bedrivs framför allt vid Göteborgs universitets Hantverkslaboratorium inom Institutionen för kulturvård, där hantverkets procedurer undersöks genom arbetsprocesserna.

Visuell kommunikation handlar om förmågan att skapa, utveckla och organisera kommunikation genom visuella element och omfattar en mängd olika bild- och formpraktiker, exempelvis grafisk design, illustration och bildberättande, animation, reklam, fotografi och film. Ämnet har ofta betraktats som sidospår inom fri konst och framförallt (grafisk) design. Visuell kommunikation syftar ofta till bred spridning och hämtar sina förutsättningar ur tryckkonsten och den tekniska utvecklingen, inte minst genom det sista halvseklens digitalisering, där visuella media idag genomsyrar människors vardag på alla nivåer i samhället.

Konstnärlig forskning inom visuell kommunikation kan handla om processer och metoder för skapande, normativa tankesätt, representation, visuell vokabulär, funktioner, symboler, bilder, medierade effekter och kontextualiserade värden. Utmärkande är exempelvis frågor om *vad* som blir synligt, eller görs osynligt, för *vem* i specifika sammanhang. Det kan också handla om att dekonstruera, synliggöra eller undersöka estetik, representation, tecken, symboler, smak, klass, genus och visuella ytor som system för kommunikation eller andra samhällseliga företeelser från både historiska och samtida perspektiv eller diskursiva positioner. Konstnärlig forskning inom visuell kommunikation är ännu utvecklad som egen disciplin i Sverige men finns inom design och konstnärligt ämnesöverskridande miljöer som till exempel K3 vid Malmö högskola. Sedan länge bedrivs forskning om visuell kommunikation på vetenskaplig grund, exempelvis på Handelshögskolan, Institutionen för mediastudier vid Stockholms universitet och Linnéuniversitetet. Fältet visuell kommunikation angränsar också till en rad andra vetenskapliga fält, exempelvis visuell kultur, semiotik, psykologi, litteratur och postkoloniala studier.

Styrkor och svagheter

Designområdet är starkt knutet till såväl konst, konsthantverk och teknik som produkt- och produktionsutveckling och management. Det finns också en närhet till arkitektur och till kultur- och samhällsvetenskaper med intresse för till exempel offentliga rum, kulturarv, deltagande och tillgänglighet, designprocessers innovativa, interaktiva och förändrande möjligheter och frågor kring deltagande, kommunikation och visuell kultur. Detta möjliggör medverkan i större tvärdisciplinära projekt i många olika sammanhang och kan bidra till mer långsiktig finansiering av forskning. Designrådets kunskapssteoretiska och metodologiska mångfald är här en stor styrka.

Utveckling av metodik och perspektiv för olika former av användarcentrerad design – som deltagande i designprocesser, participativ design (PD) – har en stark tradition i Sverige och Norden. Interaktionsdesign, vilket också inkluderar fokus på speldesign, har också under senare år utvecklats som ett område där Sverige och Norden har en stark internationell position. Tematiskt driven designforskning, såsom design för barn (child culture design), med inriktning mot offentliga rum eller sammanhang som vårdområdet, design som drivkraft i utvecklingsarbete, inkluderande design för alla och design för hållbar utveckling är också områden där svensk designforskning är framträdande.

Det finns en viss otydlighet vad grundforskning inom designområdet innebär. Närheten till produktutveckling och innovation gör också att det finns svårigheter att hävda ett grundforskningsperspektiv. Designforskningen har en ganska svag profil som konstnärlig forskning och är ett bra exempel på ett område där distinktionen mellan forskning på konstnärlig respektive på vetenskaplig grund är problematisk. Här finns en uppenbar risk att mer grundforskningsinriktad designforskning så att säga hamnar mellan stolarna.

Konsthantverk är ett växande kunskapsområde, där frågeställningarna återfinns inom fler discipliner vilket ger starka möjligheter till en tvärdisciplinär forskning, bland annat i dialog med fri konst. Dock är miljöerna fortfarande ganska små och skulle behöva ett större mått av samordning och synliggörande. Institute of Making vid University College London är här ett utmärkt exempel.

Visuell kommunikation är ännu relativt svagt representerat inom konstnärlig forskning i Sverige men utgör ett etablerat konstnärligt forskningsområde internationellt.

Trender, utvecklingstendenser och utvecklingspotential

Inom designforskningsfältet finns en lång rad etablerade internationella konferenser, till exempel Design Research Society, för vilket Umeå universitet var värd 2014, och också flera nordiska konferenser, som t.ex.

Nordes och NordiCHI. Svenska forskare är mycket väl företrädna vid många av dessa konferenser. Det finns också ett antal väl etablerade tidskrifter inom området, till exempel Design Studies (publiceras av Elsevier) och Design Issues (publiceras av MIT Press) med flera. Fler och fler mer specialiserade tidskrifter har också blivit tillgängliga för forskare inom olika områden, från redan väletablerade tidskrifter som ACM Transactions on Computer-Human Interaction (publiceras av ACM) till nyare tidskrifter som Fashion Practice (publiceras av Berg). Tillgången till kanaler för publicering av forskningsresultat är sammantaget god inom området.

Etnografi och beteendevetenskaplig metodik har haft stor betydelse för forskning inom designområdet och en central utmaning är att fortsatt utveckla en för ämnet ”egen” teoribildning som grundval för en mer tydligt orienterad praktikbaserad designforskning.

I viss mening har den praktikbaserade designforskningen karaktär av tillämpad forskning med sitt fokus på utveckling av metoder, tekniker och nya designprogram. Kanaler för tillämpning finner vi då först och främst i samverkan mellan akademi och näringsliv och kulturliv i olika forsknings- och utvecklingsprojekt, samt i utbildningen av nya generationer designers. Genom sin metodpluralism och position mellan olika vetenskapliga områden har designforskningen, liksom arkitekturforskningen, ibland svårt att hävda sig inom etablerade granskningssystem för finansiering. Jämfört med andra konstnärliga ämnen finns dock fler anslagsmöjligheter och intresset för samverkan från praktiken är relativt hög.

Det finns en klar utmaning i att brett utveckla designforskning med fokus på gestaltning i en mer grundläggande mening. Detta är ett tydligt exempel på vad konstnärlig grundforskning kan vara; att utveckla och fördjupa grunderna för konstnärligt arbete.

Konsthantverkets varierande tematik får idag, med intresset för skapande och materialitet, allt större relevans inom många olika områden, till exempel inom konst, design, arkitektur och forskning som berör hållbarhet, småskaliga ekonomier, materialutveckling, återbruk, etnologi, antropologi, idéhistoria och forskning under begreppsrubriken materiella kulturer.

Konstnärlig, praktikbaserad forskning inom visuell kommunikation är fortfarande svag men området är internationellt snabbt växande och har goda möjligheter att få bred betydelse inom forskning. Till exempel visar den offentliga samhällsdebatten en brist på kvalificerade samtal om visuell kommunikation, vilket delvis kan bero på avsaknaden av konstnärlig forskning i ämnet. Eftersom områdets uttryck kan skapa både djupgående och faktiska effekter på såväl enskilda individer som stora grupper (masskommunikation, propaganda), kan forskningen förväntas fortsätta att expandera kraftigt framöver och kan som normkritisk, konstnärlig forskning förskjuta normativ praxis. Behovet av att stärka konstnärlig forskning inom visuell kommunikation är alltså särskilt påtagligt; nätverksinitieringsbidrag, satsning på gästprofessorer och internationalisering behövs, liksom inom flera konstnärliga ämnesområden, som led i att skapa en kritisk massa och kvalificerade forskningsmiljöer.

Ämnets ställning i Sverige och internationellt

Designforskningen i Sverige är stark sedd i ett internationellt perspektiv. En kombination av ”klassiska” områden med stark utveckling inom nya områden gör att forskningsbasen är bred och det internationella kontaktnätet omfattande.

Praktikbaserad designforskning är sedan länge ett etablerat forskningsområde i Sverige och är idag representerat vid flertalet av landets lärosäten och forskningen är mycket väl företräd vid de större internationella konferenserna. I form av kritisk design har designforskningen även genomslag som bidrag till en kritisk, offentlig diskurs kring utveckling och tillämpning av ny teknik. Som experimentell forskning har den praktikbaserade designforskningen även genomslag när det gäller såväl utvecklingen av forskningsmetodik som utvecklingen av nya sätt att presentera forskningsresultat.

Under det senaste decenniet har ämnesområdet konsthantverk stärkts såväl i Sverige som internationellt. I Norge har konsthantverksforskningen utvecklats inom det så kallade stipendiatprogrammet med flera internationella stipendiatforskare i såväl Bergen som i Oslo. Forskningsområdet är starkt i Storbritannien med ett flertal miljöer där en infrastruktur har vuxit fram med en tidskrift som Journal of Modern Craft som en viktig motor.

Visuell kommunikation i Sverige har sedan länge ett omfattande internationellt utbyte, särskilt inom Norden och Europa men även till viss del med Nordamerika, Asien och med andra delar av världen. I en globaliserad kultur där visuell kommunikation spelar en avgörande roll för hur vi uppfattar omvärlden och oss själva blir transnationella forskningssamarbeten av stor vikt.

Särskilda behov av forskningsinfrastrukturer

Utveckling av designmetodik förutsätter i många fall en längre serie experiment, utvärderingar och omgångar av teoretisk bearbetning. Ganska stora ramanslag krävs för att sådan forskning inte ska bli fragmentarisk. Detta handlar i någon mening om infrastruktur eftersom det är frågan om att sätta upp stabila arenor för designexperiment.

Det finns också särskilda behov av att samordna och synliggöra konstnärlig forskning inom konsthantverk, företrädesvis från ett tvärdisciplinärt perspektiv för att öka samverkan och utveckla ämnets potential. Det handlar i hög grad om att stärka infrastruktur i form av postdoktmöjligheter, utveckla institutionella samarbeten med såväl högskolor som andra institutioner samt att stärka forskningens institutionalisering.

Både design- och bildkonstområdena har under 90- och 00-talen lyckats befästa sina positioner som etablerade konstnärliga forskningsområden i Sverige. Det finns ett särskilt behov av ökade resurser för att främja konstnärlig forskning inom visuell kommunikation, till exempel genom att stärka områdesspecifika handledarkollegier, nationella och internationella forskarnätverk och nätverk för kollegial kvalitetsbedömning, publiceringskanaler och publiceringsmöjligheter.

FILM, RÖRLIG BILD OCH FOTOGRAFI

Beskrivning av forskningen inom ämnet

Film är i viss mån en insnävande beteckning och idag används ofta den bredare beteckningen rörlig bild. Film och rörlig bild inkluderar även konstnärligt fotografi (fotokonst) samt manusframställning (screenwriting). Film, rörlig bild och fotokonst ingår ofta i bildkonst, fri konst och design (se även Design, Visuell kommunikation) med viktiga kontaktytor också mot litteratur – till exempel beträffande manusskrivande och frågor om narrativitet – samt musik, arkitektur och design. Film och rörlig bild utgör för närvarande det volymmässigt minsta ämnet inom konstnärlig forskning men filmiska inslag ingår i de flesta konstnärliga forskningsprojekt med visuell inriktning och ämnet har en stor potential, inte minst genom sina många gränssytor mot andra ämnen och forskningsområden.

Fotografi har en egen ämneshistorik, sprungen ur dess dokumenterande förmåga, utveckling inom teknik och massmedia och med en skiftande sociokulturell betydelse inom vetenskaplig forskning, journalistik, konst, kulturliv och samhälle. Därmed utgör fotografi ett särskilt ämne som delvis går på tvärs över flera forskningsområden.

Rörlig bild och audiovisuella medier dominerar idag människors sätt att inhämta information och utgör samtidigt starkaste kulturella socialiseringsfaktorer. I en vidare bemärkelse berör film och rörlig bild de flesta forskningsområden där man arbetar aktivt med visuell dokumentation, metodutveckling på visuell grund (digital simulering, modellering eller interaktivitet) eller med disseminering med hjälp av rörlig bild. Gränsöverskridande samverkansmöjligheter finns här för både fotografi, film och rörlig bild förutom inom bildkonst och design exempelvis med arkitektur, scenkonst och musik, psykologi, juridik, journalistik och media, sociologi, arkeologi, etnologi, antropologi, kulturvård, utbildningsvetenskaper, medicin och teknologi samt, inte minst alla de medialiseringsformer för forskningsresultat som idag är en viktig del i forskarsamhället och i populärvetenskap.

Forskning om film, rörlig bild och fotografi har funnits länge inom Filmvetenskap, Kulturvetenskap och andra ämnen eller teman inom humaniora, samhällsvetenskap och teknik men endast få konstnärliga forskningsprojekt har hittills genomförts av aktiva filmskapare. I undersökningarna ingår reflektioner över och systematiseringar av egna konstnärliga processer men framför allt frågeställningar som berör den rörliga bildens multimodala språk, audiovisuella narrativ och dramaturgiska modeller samt filmkonsten i samhället. Påfallande ofta genomförs samarbeten med samhällsvetare, filmvetare, idéhistoriker, journalister, curatorer och forskare inom närliggande konstnärliga fält.

Bland konstnärliga forskningsprojekt märks inte minst dokumentärfilmens och fotokonstens problematik, till exempel att på konstnärlig grund aktivt arbeta med analys av rörlig bild i förhållande till rätts- och rättvisefrågor, offentliga rum, filmisk representation samt frågor som rör konstnärlig professionalitet och amatörism. Aktuella teman för forskning berör också relationer mellan konstfilm, konstnärlig film och underhållningsfilm. Exempel på projekt som finansierats av Vetenskapsrådet är: *Cine-scape: Förmedlande urbanism och filmisk föreställning* (2008); *Cinésense - utveckling av interaktiv film* (2008); *Refotografi: en dialog med historia i ett arktiskt landskap* (2012); *Tillit och utveckling av dialog* (2013); *Samer och svenskar; En dokumentärfilm om gränsgångare i 1900-talets början* (2011); *Den evolutionära periferin. Arkitektonisk visualisering av affordance i urbana periferier* (2013); *Identitetsskapande och deterritorisering: Tamiler och deras synliggörande i diaspora på webbplatser och i London* (2014); *Mikrohistorier. Om videoessän som konstform* (t.o.m. 2015); *Queera rörliga bilder; deras skörhet och flyktigheten i deras existens* (t.o.m. 2015).

Styrkor och svagheter

Styrkan i den konstnärliga forskningen i film är dess breda, kritiska inriktning, konstnärliga integritet och de aktiva konstnärliga forskarnas filmiska kompetens när det gäller alla former av rörlig bild. Här ingår också att kritiskt kunna granska de egna traditionerna. Forskningens integrering i filmutbildningarna är också en viktig styrka. Svagheter ligger i att metodiska och teoretiska redskap ännu är outvecklade för att på konstnärlig

forskningsgrund kunna ta sig an och bearbeta komplext rörlig bild som dominerande kulturell faktor i samtiden.

Trender, utvecklingstendenser och utvecklingspotential

Den samtida filmen, inte minst i Sverige, har utvecklat en bred, kritisk inriktning. Huvudtrenden i konstnärlig forskning i film i Sverige ligger just i viljan att omfatta, kritiskt granska och konstnärligt omtolka bruket av rörlig bild i samtiden och därigenom också lämna ett långsiktigt bidrag till filmkonstens utveckling. Flera forskningsprojekt med denna inriktning har också startats, och potentialen är mycket stor men för att forskningen på konstnärlig grund ska kunna få samma betydelse krävs ytterligare satsningar och ett betydande strategiskt arbete.

Ämnets ställning i Sverige och internationellt

De indirekta filmkonstnärliga resultaten av konstnärlig forskning i film måste betecknas som betydande, också internationellt. Den interaktion som ständigt pågår mellan lärare, forskare och studenter på mastersnivå i filmregi och filmfoto har avsatt sig i flera internationellt betydande filmproduktioner under senare år. Som resultat av akademisk forskning har dock den konstnärliga forskningen inom film inte samma självklara auktoritet.

Särskilda behov av forskningsinfrastrukturer

På sikt behövs en betydande förstärkning av området, sannolikt en nationell forskarskola i filmkonst, som kan garantera nationell och internationell mobilitet, med en bred förankring i hela det visuella fältet och en nära kontakt med media studies i dialog med den höga konstnärliga och kritiska nivå som uppnåtts inom film, filmregi, och kuratoriella praktiker inom film (film-curating) exempelvis vid Akademin Valand inom Göteborgs universitet.

LITTERÄR GESTALTNING

Beskrivning av forskningen inom ämnet

Litteratur som konstnärligt forsknings- och utbildningsämne benämns ofta *Litterär gestaltning* och inbegriper en rad litterära former, som poesi och litterär prosa, essäistik, dramatik med mera. Det är ett litet men växande ämnesområde inom konstnärlig forskning, med brett fokus på litterär gestaltning, litterärt arbete, frågor om litterär översättning och narrativitet. Det finns också viktiga ämnesöverskridande gränssytor mot bland annat fri konst, interaktionsdesign, media, visuell kommunikation, film och rörlig bild (till exempel beträffande manus) arkitektur och musik. Ämnet omfattar forskning *om* och *genom* det litterära arbetet i ljuset av författarrollens, litteraturens, språkens och mediernas förändring.

Metoderna grundar sig ofta på en kreativ utveckling av ämnets traditionella metoder och kan till exempel beröra textsamtal eller litteratur som läsakt, textsamtal. Ofta arbetar man aktivt och experimentellt med utveckling av väletablerade litterära blandformer som essäistik och poetik och genom undersökningar som i sig utgör ett litterärt utvecklingsarbete. Också i akademisk utbildning har litterär gestaltning alltid ansett sig vara ett forskande ämne, med stort utrymme för teori och kritik. Inte minst har ämnet varit framstående i sitt sätt att utforma en god seminariepraktik. Konstnärlig forskning inom litteratur har därmed utvecklats parallellt med framväxten av universitetsbaserade skrivutbildningar och har inneburit undersökningar som ligger nära den skönlitterära prosan, ofta av självreflekterande karaktär eller baserade i den egna skrivpraktiken, förhållandet mellan poesi och reflexivt akademiskt skrivande, textsamtalet samt poesi som läsakt. Författares reflektion kring det egna skrivandet har varit en litterär genre i sig som växlat mellan litterärt och diskursivt skrivande men också medvetet sökt integrera praktikerna.

Styrkor och svagheter

Litterär konstnärlig forskning håller hög kvalitet och har också stora vetenskapliga kvaliteter i konventionell humanvetenskaplig bemärkelse. Det faktum att litterär gestaltning redan har ett skriftspråk, som det delar med både litteraturen, poetiken, essäistiken, litteraturhistorien och litteraturkritiken, innebär en fördel och en frihet för ämnet. En svaghet i nuvarande situation kan dock vara att ämnet befinner sig i en ambivalent relation till det multidisciplinära och intermediala. I ämnesöverskridande samarbeten finns sannolikt en stor potential. Men den ämnesspecifika inriktningen mot textlig och litterär kvalitet, där ämnets excellens och litterära betydelse ligger, utgör ofta ett hinder mot forskningssamverkan med ämnen där förståelse för litteraturens egenart är svagare. Litteraturen kan sägas vara en del av samtidskonsten; samtidigt kräver dess utövande och konstnärliga forskning, om den ska få kvalitet och betydelse, djupa och även historiska insikter liksom även en känslighet och språkmedvetenhet, vilket skapar en distans mellan den litterära gestaltningen och andra samtida former av konceptuella praktiker.

Trender, utvecklingstendenser och utvecklingspotential

Konstnärlig forskning inom litteratur har en viktig, tydlig och självständig roll för litteraturens utveckling som konstform. Genom samspel med litteraturvetenskapen, utbildningar i litterär gestaltning, med annan konstnärlig forskning och i utveckling av intermedialitet, metarefleksion och gränsöverskridande konstformer kan ämnet få en teoretiskt och metodologiskt mycket intressant betydelse i forskarsamhället. Viktiga tendenser pekar här mot läsakten, textsamtalet och mot andra konstarter, medier och vetenskaper, t.ex. antropologin.

Ämnets ställning i Sverige och internationellt

Litterär gestaltning som ämne och forskningsinriktning har sin främsta förankring i de nordiska språken. Svenska avhandlingar och forskningsrapporter dissemineras främst i Norden. Med sin förankring i svenska språket är internationaliseringen relativt sett svag. Men forskningens tematik utvecklas också genom

internationella kontakter och inte minst frågor om översättning bedrivs ofta i kontakt med internationell forskning.

Särskilda behov av forskningsinfrastruktur

Ämnets goda integration i de litterära fälten gör att mycket av vad som produceras i forskning inom litterär gestaltning utkommer på etablerade bokförlag. I och med att ämnet växer, och forskning inom ämnet etableras i Norge, kommer en infrastruktur i form av en forskningstidskrift, på nordisk grund, förr eller senare att behövas, där metodproblem kan diskuteras, avhandlingar och forskningsprojekt recenserar och där det finns en möjlighet att reflektera över ämnesutvecklingen inom litterär gestaltning som undervisningsämne.

Vetenskapsrådet är en myndighet under Utbildningsdepartementet. Vetenskapsrådet har en ledande roll för att utveckla svensk forskning av högsta vetenskapliga kvalitet och bidrar därmed till samhällets utveckling. Utöver finansiering av forskning är myndigheten rådgivare till regeringen i forskningsrelaterade frågor och arbetar för att skapa förståelse för forskningens betydelse, resultat och villkor.

Inom Vetenskapsrådet finns nio ämnesråd, råd och kommittéer. De består av aktiva forskare och andra experter inom respektive område. Varje ämnesråd, råd och kommitté har till sig knutet ett antal beredningsgrupper där forskare bland annat granskar och prioriterar andra forskares ansökningar.

Arbetet inom ramen för Forskningens framtid är en del i Vetenskapsrådets verksamhet för att stödja och stärka forskarinitierad grundläggande forskning, initiera forskning inom strategiskt viktiga områden och verka för ett effektivt forskningssystem. Som forskningspolitisk rådgivare förser Vetenskapsrådet regeringen med underlag för framtida vägval som främjar svensk forskning av högsta vetenskapliga kvalitet och som beaktar forskningen som en del av lösningen på samhällsliga utmaningar. Arbetet genomförs återkommande inför varje forskningsproposition.

Västra Järnvägsgatan 3 | Box 1035 | 101 38 Stockholm | Tel 08-546 44 000 | vetenskapsradet@vr.se | www.vr.se

Vetenskapsrådet har en ledande roll för att utveckla svensk forskning av högsta vetenskapliga kvalitet och bidrar därmed till samhällets utveckling. Utöver finansiering av forskning är myndigheten rådgivare till regeringen i forskningsrelaterade frågor och deltar aktivt i debatten för att skapa förståelse för den långsiktiga nyttan av forskningen.